

”Suap vaan olla”

Asiakasperheiden kokemuksia Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistyksen järjestämästä Yökylätoiminnasta

Satu Mujunen ja Susanna Pesonen

Opinnäytetyö

Ammattikorkeakoulututkinto

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Satu Mujunen ja Susanna Pesonen	
Työn nimi Asiakasperheiden kokemuksia Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistyksen järjestämästä Yökylätoiminnasta	
Päiväys	23.1.2011
Sivumäärä/Liitteet	41/2
Ohjaaja(t) Kristiina Kukkonen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistys ry	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyössä tutkittiin asiakasperheiden kokemuksia Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistyksen järjestämästä Yökylätoiminnasta vanhempien näkökulmasta. Opinnäytetyössä tutkittiin, millaisia tuen tarpeita asiakkuuksien taustalla oli ja että vastasiko toiminta perheiden tarpeisiin. Tutkimuksessa selvitettiin myös Yökylän merkitystä lapsiin, vanhempiin, vanhempien väliseen parisuhteeseen sekä kotona tehtävään kasvatustyöhön. Lisäksi selvitettiin asiakkaiden ajatuksia ja toiveita toiminnan kehittämiseksi. Tutkimuksen tavoite oli tuottaa Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistykselle sellaista tietoa, joka auttaa kehittämään Yökylätoimintaa yhä paremmin asiakasperheitä palvelevaksi toiminnaksi. Yökylätoiminnan merkitystä asiakasperheille ei ole aikaisemmin tutkittu.</p> <p>Opinnäytetyö oli kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimusaineisto kerättiin viiden asiakasperheen teema-haastattelulla. Haastatteluihin osallistui sekä yhden että kahden vanhemman perheitä. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.</p> <p>Tutkimustulosten mukaan Yökylätoiminta tukee merkittävästi perheiden jaksamista. Yökylätoiminta tarjoaa vanhemmille mahdollisuuden omaan aikaan, mikä on tarpeen itsensä ja parisuhteen hoitamisen kannalta. Yökylätoiminta antaa myös lapsille tilaisuuden olla erossa vanhemmistaan kodinomaisessa ympäristössä. Tärkeimmäksi kehitystoiveeksi nousi Yökylän keston pidentäminen.</p> <p>Tutkimuksen aikana Yökylätoiminnassa tapahtuneiden muutosten vuoksi voisi olla tarpeen tutkia asiakasperheiden Yökyläkokemuksia tulevaisuudessa uudelleen. Myös yhden ja kahden vanhemman perheiden kokemusten tutkiminen erikseen voisi tuoda syvällisempää tietoa erilaisten asiakasryhmien tarpeista. Erityisen mielenkiintoinen ja tärkeä jatkotutkimusaihe olisi selvittää, mikä on Yökylän merkitys asiakasperheiden lasten näkökulmasta. Lisäksi voisi myös selvittää, mitä tapahtuu sen jälkeen, kun monilapsisen perheen vanhimmilla lapsilla ei enää ikänsä vuoksi ole mahdollisuutta Yökyläilyyn, mutta perheellä olisi edelleen tarve Yökylätyypiselle toiminnalle.</p>	
Avainsanat Perhe, vanhemmuus, jaksaminen, lastensuojelutyö, ennaltaehkäisy, voimaantuminen	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Author(s) Satu Mujunen and Susanna Pesonen			
Title of Thesis The client families experiences of the sleepover service provided by Upper Savo´s First home and Shelter Association			
Date	23.1.2011	Pages/Appendices	41/2
Supervisor(s) Kristiina Kukkonen			
Project/Partners Upper Savo Mother and Child Home and Shelter Association			
<p>Abstract</p> <p>The objective of this final thesis was to describe the experiences of the client families of the sleepover service for children organized by Upper Savo Mother and Child Home and Shelter Association from a parents perspective. This study investigates what the customer support needs were and did they correspond to the needs of families. The study also clarified the importance of the sleepover service for children to children, parents, couple's relationship and to home upbringing. In addition to this the study clarified the clients´ ideas and wishes to improve the operations of the sleepover service for children.</p> <p>The thesis was a qualitative study. The data was collected from five client families with theme interviews. Interviews were conducted with one and two-parent families. The data was analyzed by data-driven content analysis.</p> <p>According to the results, the sleepover service for children supports the coping of families. The sleepover service for children offers parents the opportunity to own time, which is necessary for themselves and managing their relationship. Sleepover service for children also gives children the opportunity to be parted from their parents in a home-like environment.</p> <p>Because of changes in the sleepover service for children, it might be necessary to examine the client families experiences again in the future. A particularly interesting and important topic for further research would be the children's perceptive of the significance of the sleepover service. Furthermore, it might also be a good idea to find out what happens after a large family's older children are no longer able to use sleepover service for children because of their age, but their families would still need to use sleepover service for children.</p>			
Keywords Family, parenthood, coping, child protection work, prevention, empowerment			

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	1
2	PERHEIDEN JAKSAMISEN TUKEMINEN	3
	2.1 Hyvinvoivan perheen merkitys	3
	2.2 Nykyperheiden haasteita	4
	2.3 Perheiden tukeminen.....	8
	2.4 Yökylätoiminta	11
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	15
	3.1 Tutkimustehtävät	15
	3.2 Tiedonkeruumenetelmä ja kohderyhmä	16
	3.3 Tutkimuksen kulku.....	17
	3.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	18
4	TUTKIMUSTULOKSET	21
	4.1 Yökylätoimintaan hakeutuminen	21
	4.2 Toiminnan vaikutus perheeseen	23
	4.2.1 Lapset	23
	4.2.2 Vanhemmat.....	25
	4.2.3 Kasvatus	26
	4.3 Yökyläkäytännöt ja niiden kehittäminen	27
	4.4 Johtopäätökset	31
5	POHDINTA.....	35
	LÄHTEET.....	38

LIITTEET

Liite 1 Haastattelukirje

Liite 2 Teemahaastattelurunko

1 JOHDANTO

Nykyajan perheet ovat haasteellisessa tilanteessa pyrkiessään tasapainottelemaan arjen vaatimusten, perheenjäsenten omien toiveiden ja yhteiskunnan alati muuttuvien vaatimusten edessä. Arki on jatkuvaa kodin, työn ja muiden elämänalueiden yhteensovittamista ja aikatauluttamista. Kun entisessä maatalousyhteiskunnassa elämä rakentui selviytymistäisteluksi luonnonvoimia vastaan ja työskentelyksi jokapäiväisen leivän puolesta, on nyky-yhteiskunnassa selviytyminen muodostunut kamppailuksi erilaisten elämänalueiden ja yksilöiden henkilökohtaisten tarpeiden yhteensovittamiseksi. (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 13–14.) Lisähaasteita asettaa jälkimodernille yhteiskunnalle tunnusomaiset piirteet, kuten yleinen elämän pirstaleisuus ja epäjatkuvuus, perherakenteen muutokset, ihmisten liikkuvuuden lisääntyminen sekä perinteisten tukiverkostojen katoaminen. (Puroila 2004; 8, 106.)

Tukiverkostojen merkitys korostuu etenkin pikkulapsiperheissä. Tukiverkostojen puuttuessa vanhempien omalle ajalle on vähemmän mahdollisuuksia ja parisuhteelle voi olla vaikea löytää aikaa. Yksinhuoltajille oman ajan löytäminen on vielä haasteellisempää, koska ei ole toista ihmistä jakamassa arjen haasteita. Nyky-yhteiskunnan haasteet yhdistettynä tukiverkostojen puutteellisuuteen voivat johtaa jaksamisongelmiin.

Opinnäytetyössämme tutkimme asiakasperheiden kokemuksia Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistyksen järjestämästä Yökylätoiminnasta Iisalmessa. Yökylätoiminta syntyi, kun perheissä havaittujen jaksamisongelmien tueksi haluttiin kehittää uudenlainen palvelumuoto. Toiminta täydentää jo olemassa olevia palveluja ja tarjoaa helposti saatavan vaihtoehdon myös niille perheille, jotka eivät kaipaa muunlaista apua kuin yöpymismahdollisuuden lapsilleen.

Yökylätoiminta on Ylä-Savon Ensi ja turvakotiyhdistyksen tuottama avohuollon tukimuoto, joka tarjoaa yökylämahdollisuuden sellaisille lapsille, joiden ei ole mahdollista mennä yökylään esimerkiksi isovanhempien luokse. Toiminta tarjoaa vanhemmille lepo hetken ja lapsille turvallisen yöpymisen kodin ulkopuolella. Toiminnan tavoitteena on lisätä perheiden jaksamista ja kasvatustietoisuutta. (Jäsenyhdistykset.)

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvata asiakasperheiden kokemuksia Yökylätoiminnasta vanhempien näkökulmasta. Tutkimme, millaisia tuen tarpeita asiakkuuksien taustalla on ja vastaako toiminta perheiden tarpeisiin. Tutkimme Yökylän merkitystä lapsiin, vanhempiin, vanhempien väliseen parisuhteeseen sekä kotona tehtävään

kasvatustyöhön. Lisäksi selvitämme asiakkaiden ajatuksia ja toiveita toiminnan kehittämiseksi. Opinnäytetyömme tavoite on tuottaa Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistykselle sellaista tietoa, joka auttaa kehittämään Yökylätoimintaa yhä paremmin asiakasperheitä palvelevaksi toiminnaksi.

Opinnäytetyön aihe nousi omasta kiinnostuksestamme suorittaessamme koulutukseen liittyviä projektiohjelmoja Yökylätoiminnassa vuosina 2008–2010. Koimme Yökylätoiminnan niin tärkeäksi, että haluamme olla mukana tekemässä toiminnasta kaikille osapuolille yhä antoisampaa. Yökylätoiminnan merkitystä asiakasperheille ei ole aikaisemmin tutkittu, joten aiheen tutkiminen oli perusteltua ja tutkimukselle oli selkeä tarve.

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen tutkimus, jonka tutkimusmateriaali on asiakasperheitä teemahaastatteluilla kerättyä tietoa. Haastateltavanamme oli vanhempia sekä yhden että kahden vanhemman perheistä. Opinnäytetyössämme tarkoitamme yksinhuoltajalla sellaista vanhempaa, jonka luona lapsi asuu ja joka pääasiassa vastaa lapsen hoito- ja kasvatustehtävästä. Haastateltavien viralliset huoltajuudet eivät ole tiedossamme.

2 PERHEIDEN JAKSAMISEN TUKEMINEN

Teoreettinen viitekehysemme pohjautuu perheiden jaksamisen tukemiseen. Viitekehysessämme tuomme esille perheiden jaksamisen tukemisen tärkeyden, eli hyvinvoivan perheen merkityksen lapsen suotuisalle kehitykselle. Määrittelemme, mitä haasteita perheet kohtaavat nyky-Suomessa ja mistä perheiden lisääntyneet jaksamattomuusongelmat syntyvät.

Viitekehysessämme käymme läpi aikaisempia tutkimustuloksia vanhempien kokemasta tuentarpeesta. Käymme myös läpi erilaisia perheiden tukemisen keinoja. Lopuksi havainnollistamme Yökylän sijoittumisen tukiverkoston, minkä yhteydessä esittelemme toimeksiantajamme tarkemmin.

2.1 Hyvinvoivan perheen merkitys

Vanhempien välinen toimiva parisuhde on tärkeä lapsiperheessä kaikkien perheenjäsenten hyvinvoinnin kannalta. Vaikka vanhemmuus ja parisuhde ovat toisistaan erillisiä asioita, ne vaikuttavat toinen toiseensa. Vanhempien keskinäinen vuorovaikutus ja suhde heijastuvat vanhemmuuteen ja sitä kautta lasten elämään. Vanhemmuus ja lapsista yhdessä huolehtiminen voivat lujittaa parisuhdetta, mutta etenkin pikkulapsiperheissä vanhempien parisuhde voi olla lujilla monenlaisten paineiden vuoksi. Arki koetaan usein vaativaksi, ja vanhemmille jää entistä vähemmän yhteistä aikaa. Arki-rutiineista selviämisen kannalta on tärkeää, että aika ja voimat opitaan yhdessä jakamaan niin, että sitä riittää lastenhoitoon, kotitöihin, työhön, harrastuksiin sekä parisuhteen hoitamiseen. (Lammi-Taskula & Salmi 2009, 50.)

Erilaiset hyvinvoinnin ongelmat voivat kiristää parisuhdetta ja heikentää vanhempien välistä vuorovaikutusta, mikä välittyy kielteisesti myös vanhemmuuteen. Toisaalta tutkimusten mukaan pahoinvointi vähenee, kun puolisoiden välinen sosiaalinen tuki on hyvä, eli kun parisuhteessa voi ilmaista tunteitaan kuuntelevassa, arvostavassa ja ymmärtävässä ilmapiirissä. Tällöin parisuhde voi estää hyvinvoinnin ongelmien vaikutuksen välittymisen vanhemman ja lapsen suhteeseen, eli lasten näkökulmasta katsoen erilaisissa stressitilanteissa on tärkeää toisen aikuisen tuki ja kannustava läsnäolo. (Kinnunen & Mauno 2002, 106.)

Hyvinvoiva perhe on tärkeä suojaava tekijä lapsen elämässä. Toimiva ja tasapainoinen perhe suojaa lasta monilta erilaisilta häiriöiltä. Olennaista ovat perheenjäsenten välisen vahvat ja lämpimät suhteet sekä vanhempien sitoutuminen perheeseensä. Vahvojen perhesiteiden kautta lapsi voi kokea sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta yhteisöstä. Perhe on lapselle myös tärkeä turvallisuustekijä. Vanhempien tulee tarjota lapselle turvallinen paikka, jonne lapsi voi paeta pelkoineen ja josta lapsi voi tankata turvaa ja ymmärrystä. Ulkomaailman levottomuus ja turvattomuus kasvaa koko ajan, mikä lisää myös lasten pelkoja, jolloin perheen ja kodin merkitys turvapaikkana korostuu yhä enemmän. (Sihvola 2002, 100–102.)

Lapsen hyvän kasvun perusedellytyksiä ovat muun muassa kestävät ja turvalliset ihmissuhteet sekä arvostetuksi tuleminen omana itsenään. Arvostus pitää sisällään lapsen aidon näkemisen ja kuulemisen. Lapsi tarvitsee kokemuksen ymmärretyksi ja arvostetuksi tulemisesta, jotta voi myös oppia ymmärtämään ja arvostamaan muita ihmisiä ja kulttuureja. Näiden kasvun perusedellytysten toteutuminen on vaikeaa tai kokonaan mahdotonta, jos aikuisilla ei ole aikaa tai voimavaroja lapselle. (Salmi, Bardy & Sauli 2004, 32.)

Lapsen tasapainoinen kasvu ja kehitys edellyttää aikuisen ja lapsen välistä jatkuvaa vuorovaikutusta. Tämä vuorovaikutus koostuu hellyydestä, hoivasta ja huolenpidosta, joiden avulla rakennetaan myös lapsen itsetuntoa, yhtä elämänhallinnan tärkeintä ylläpitäjää. (Sihvola 2002, 106–107.) Itsetunnon lisäksi hellyydellä ja hoivalla rakennetaan perusta koko lapsen kehitykselle. Eisenbergin (1998) mukaan lapsen hormonijärjestelmän ja itsesäätelyjärjestelmän kehittymiseen vaikuttavat monenlaiset aistimukset, kuten vanhemmilta saatu lämpö ja kosketus. Riippuvuus vanhemmista luo sen sosiaalisen vuorovaikutuksen perustan, jonka pohjalta lapsen kehitys tapahtuu. (Pulkkinen 2002, 16–17.)

2.2 Nykyperheiden haasteita

Lähes puolet lapsiperheiden vanhemmista on huolissaan jaksamisestaan vanhempana. Huoli tulee sekä yksilöllisistä että yhteiskunnallisista seikoista. Vanhemmilla on odotuksia sekä lastensa, parisuhteensa että työnsä suhteen. Lapsen elämään kuuluu erilaisia ikäkausiin liittyviä kehitysvaiheita, minkä vuoksi perheen arki on erilaista eri-ikäisten lasten perheissä. Tämä taas heijastuu lasten ja vanhempien suhteeseen. Riitely ja omassa lapsuuden kodissa koettu pelko lisäävät huolta jaksamisesta. (Lammi-Taskula & Bardy 2009, 60.)

Useimmiten jaksamisvaikeuksilla tarkoitetaan kaiken aikaa muuttuvaa olotilaa, jossa on jatkuvasti kova kiire, kärsivällisyys ei riitä töissä tai kotona, tai ihminen on kokonaisvaltaisesti väsynyt. Yksiselitteistä tulkintaa jaksamattomuudesta ei ole, sillä siihen vaikuttavat hyvin monet tekijät. (Vartiovaara 2000, 17–18.) Usein paha olo alkaa vähitellen ja oireet tulevat yksi kerrallaan. Joskus taustalla voi olla jokin yksittäinen, tunnistettava syy, mutta useinkaan sellaista ei havaita, vaan jaksamattomuus ilmaantuu vähitellen, eikä selkeää alkupistettä voida osoittaa. Oireina jaksamattomuudessa voivat olla ärtyisyys, jatkuva väsymys, univaikeudet, masennus, keskittymisvaikeudet ja pienet, mutta pitkään jatkuvat ”pikkusairaudet”. (Vartiovaara 2000, 32.)

Jaksamattomuuden yhteydessä puhutaan usein myös burnoutista, joka tarkoittaa työn aiheuttamaa psyykkistä väsymystä. Molemmilla on monia yhteisiä syitä ja seurauksia, mutta tarkan rajan vetäminen näiden kahden väliin on vaikeaa. Sekä jaksamattomuutta että burnoutia hoidetaan parhaiten tieteellisin menetelmin, erilaisten hoitoverkostojen sekä läheisten avulla. Ihmiset ovat elämisen suhteen vauhtisokeita; ei haluta hidastaa ja tehdä asioita omaan tahtiinsa, vaikka ei jaksaisikaan mennä toisten vauhdissa. Pelätään sitä, mitä muut ajattelevat asiasta ja sitä, että itsetunto saattaisi vaurioitua. Tämä vauhtisokeus kuitenkin heikentää ihmistä sekä tunnepitoisesti että psykofyysisesti. Emootiot tarvitsevat aikaa kasvaakseen ja ihminen kaipaa aikaa mietiskelläkseen ja käsitelläkseen erilaisia tunnetiloja. On paljon asioita, joita ihminen haluaisi tehdä, mutta aikaa ei ole saavuttaa sitä motivoitumisen tasoa, jota tämän tavoitteen saavuttamiseksi tarvittaisiin. (Vartiovaara 2000, 17–19.)

Muuttuva yhteiskunta on asettanut uusia haasteita vanhemmuudelle ja perhe-elämälle. Lapsiperheiden vanhemmat eivät ole koskaan olleet yhtä kiinnostuneita kasvatustehtävästään ja lasten kanssa olemisesta kuin nykyään. Toisaalta samalla ovat muuttuneet ihannekäsitykset ja odotukset vanhemmuudesta ja lapsuudesta, ja keskusteluissa korostetaan vanhempien ensisijaista vastuuta lapsista. Koettu paine hyvään vanhemmuuteen on nykyään kova. (Lammi-Taskula & Salmi 2008, 38.)

Nykyajan vanhempien kasvatustyö on haasteellista tasapainottelua eri tahojen erilaisen tarpeiden yhteensovittamiseksi. Joitakin vuosikymmeniä sitten kasvatusta perustui kuuliaisuuteen. Vanhemmilla ajateltiin olevan itsestään selvä oikeus määrätä lastensa käyttäytymistä. Rajoja asetettiin tarvittaessa kovin ottein, eikä rajojen asettamista koettu ongelmallisena. Autoritäärisen kasvatuksen periaatteita ja vaikutuksia alettiin kuitenkin epäillä, kun asiantuntijat yhdistivät liiallisen rajoittamisen aikuisiän neurootisuuteen. Autoritäärisen kasvatuksen vastalauseeksi asiantuntijat alkoivat puhua niin

sanotun vapaan kasvatuksen puolesta. Siirryttiin siis kasvatusrintamalla ääriäidasta toiseen, mikä kuitenkin johti myös ongelmiin, sillä huomattiin, että lasten rajoittamisen välttäminen ja liiallinen vapaus saattoi johtaa myös epämiellyttävään käyttäytymiseen. (Skodvin 2004, 13.)

Nykyajan vanhemmat kulkevat autoritäärisen ja vapaan kasvatuksen välimaastossa, eikä lasten rajoittamista yleisesti ottaen perustella enää pelkällä aikuisen määräämis-oikeudella ja lapsen tottelemisvelvollisuudella. Pyrkimyksenä on tasapaino lapsen oman tahdon ja aikuisen rajoittamisen välillä. Lapsen luonnollisen spontaanisuuden kehitys ja kulttuurin määräämät toimintaodotukset eivät aina kohtaa toisiaan, jolloin kasvatuksessa on tasapainoiltava toisaalta hillitsemään lapsen impulsiivisuutta, toisaalta ottamaan huomioon ulkopuoliset realiteetit. Sopiva määrä vapautta ja rajoituksia on välttämätöntä voidaksemme toteuttaa itseämme ja pystyäksämme samalla elämään sovussa osana yhteiskuntaa. (Skodvin 2004, 13–15.)

Jälkimodernia yhteiskuntaa leimaavat epäjatkuvuus ja pirstaleisuus. Suuret, monisukupoliset perheet ovat vaihtuneet tiiviiksi ydinperheiksi, eikä synnyinseutu useinkaan jää pysyväksi asuinpaikaksi, koska esimerkiksi opiskelu ja työt saattavat vaatia muuttoa toiselle paikkakunnalle. Perhekoon pientymisen ja ihmisten lisääntyneen liikkuvuuden myötä perinteiset tukiverkostot, kuten perhe, suku ja kyläyhteisö, ovat monin osin kadonneet. Vaikka perinteiset, yhteisölliset tukiverkostot ovat kadonneet, vanhempien tuen tarve ei ole kadonnut. Tämä on tarkoittanut sitä, että vanhempien tukemisen tehtävä on siirtynyt yhä enemmän yhteiskunnan vastuulle. (Puroila 2004, 8, 106.)

Erityisesti yksinhuoltajille ovat keskeisiä avunlähteitä isovanhemmat, vanhemmat sisarukset ja naapurit. Nämä epäviralliset auttajat ovat monelle perheelle tärkeä täydennys virallisten palveluiden rinnalle. Kaikilla ei kuitenkaan ole käytettävissään tämänkaltaista epävirallista verkostoa. Erikoistilanteissa, kuten lapsen tai yksinhuoltajan sairastuessa, voi hoidon järjestämisessä tulla suuria ongelmia. Myös koululaisten kesälomat ovat monille yksinhuoltajille todella merkittävä ongelma. Riski lastenhoito-ongelmien kärjistyisestä on suurempi yksinhuoltajaperheissä kuin kahden huoltajan perheissä. Vaikka perheessä olisi kaksi huoltajaa, ei ole takuita molempien osallistumisesta lastenhoitoon, mutta yksinhuoltajilla ei ole samassa taloudessa lainkaan sitä toista aikuista, jolta voisi apua pyytää ja joka ainakin periaatteessa voisi huolehtia lapsista. Myös vapaa-ajalla tilanne on sama: kodin ulkopuolinen, oma aika on mahdollista yksinhuoltajille vain erityisjärjestelyillä. (Kröger 2005, 206–218.)

Päivähoito on Suomessa yleisesti ottaen hyvää ja joustavaa. Koululaisten hoitoon ei sen sijaan ole virallisilla palveluilla paljoa annettavana varsinkaan niille yksinhuoltajille, jotka työskentelevät epätyypillisinä työaikoina. Ilta-, yö- ja viikonloppuhoitoon ei virallisilta palveluilta saa käytännössä juurikaan apua ja näiden aukkojen kompensoimiseen tarvitaan epävirallisia verkostoja. Jos näitä ei ole ja niiden puuttumista ei kompensoida virallisilla palveluilla, on perheillä edessään hoivaköyhyys. Hoivaköyhyydellä tarkoitetaan lyhyesti sitä, että perheen hoivatarpeet ylittävät sen saatavissa olevat viralliset ja epäviralliset hoivaresurssit. Tätä seikkaa ei ole Suomessa tunnustettu riittävästi. Perhepolitiikan tulisi ottaa hoivaköyhyys vakavasti. Se on oma ilmiönsä, vaikkakin osa siitä liittyy taloudelliseen köyhyyteen. Hoivan puute on yhtä vakava yhteiskunnallinen ongelma kuin taloudellistenkin resurssien puute. Yksittäisten perheiden kohdalla on kyse arkielämän ydinasiasta, jonka vaikeudet voivat heijastua muillekin elämänalueille. Hoivan järjestämisen ongelmat voivat olla vakaviakin. Hoivaköyhyyden kannalta keskeistä on virallisten palveluiden saatavuus sekä epävirallisten verkostojen toimivuus. (Kröger 2005, 225–229.)

Myös työelämä ja sen uudet haasteet vaikuttavat suomalaisiin perheisiin. Työelämän haasteet ja toimeentulovaikkeudet vaikuttavat lasten asemaan, koska työstä voi seurata ajan puutetta ja väsymystä sekä myös syyllisyyden tunnetta siitä, ettei ole tarpeeksi aikaa ja voimavaroja hoitaa lapsiaan. (Lammi-Taskula, Karvonen & Ahlström 2009, 3.) Nykyajan vanhemmat ovat usein kiireisiä työnsä takia, eikä kodin ja lasten huolehtimiseen jää riittävästi aikaa. Työssä käytetty aika on pois perheeltä, mutta toisaalta työssä vaaditaan tuottavuutta ja tehokkuutta. Työ on nykyään laadullisesti huomattavasti kuormittavampaa ja henkisesti raskaampaa kuin esimerkiksi vielä 1990-luvulla. Tämä kaikki aiheuttaa ajankäytöllistä ristiriitaa ja paineita vanhemmuuteen. Lasten valvoton ajankäyttö saattaa altistaa lapsia turvattomuuden kokemuksiin ja hyvinvointiongelmiiin. Lasten arkeen osallistuminen taas luo lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta tärkeää huolenpidon ilmapiiriä. Asiantuntijat ovat vanhemmuudesta puhuttaessa erityisen huolissaan ajan puutteesta. (Kinnunen & Mauno 2002, 104–107.)

Työssä koettu stressi välittyy perheeseen ja vanhemmuuteen. Kiireisyys, huonot vaikutusmahdollisuudet omaan työhön sekä huoli työn tulevaisuudesta aiheuttavat väsymystä, joka heijastuu suoraan vanhemmuuteen. Jaksamisongelmista kärsivät vanhemmat kokevat itsensä riittämättömiksi ja voimattomiksi kasvatuksellisissa asioissa. Lapsikeskeinen kasvatusta vähenee sitä mukaa, kun vanhemmat väsyvät, eli vanhemmat eivät enää jaksaa ottaa lapsen mielipidettä ja tarpeita huomioon riittävästi. Tämä johtaa helposti siihen, että vanhemmat väsymyksessään antavat helposti kai-

kessa periksi lapselle, ja lapsi on kotona ilman velvollisuuksia. (Kinnunen & Mauno 2002, 105–106.)

Epävarmuus työelämässä on lisääntynyt 1990-luvulta lähtien, ja esimerkiksi osa-aikaiset ja määräaikaiset työsuhteet ovat yleisiä (Lehto & Sutela 2008, 24–25). Ylitöitä tehdään suhteellisen paljon; ylitöiden tekeminen ilman korvausta lisääntyi 1980- ja 1990-luvuilla, mutta 2000-luvulla suunta on ollut jonkin verran alaspäin. Varsinkin pienten lasten isät tekevät ylitöitä yleisesti ottaen enemmän kuin lapsettomat miehet, mikä on ilmiönä puhuttanut tutkijoita. (Lehto & Sutela 2008, 138).

Yleisimmät työelämän epävarmuustekijät ovat lomautuksen, irtisanomisen ja työttömyyden uhat (Lehto & Sutela 2008, 128). Työttömän mielenterveys joutuu koville, jolloin voi esiintyä muun muassa ahdistuneisuutta, masentuneisuutta ja unettomuutta. Ihminen menettää ainakin osan elämänsä tarkoituksesta ja mielekkyydestä sekä tunteen kuulumisesta johonkin. Työttömän sosiaaliset kontaktit vähenevät, kun ei ole työyhteisöä ympärillä. Myös selkeä päivärytmi voi puuttua, koska sellaista ei ole työn sanelemana. Pitkittänyt työttömyys vaikuttaa ihmisen elämään haitallisesti ja persoonaa tuhoavasti, mikä taas voi johtaa siihen, että työtä on jatkossa vielä hankalampaa saada. (Vartiovaara 1996, 208–209.)

2.3 Perheiden tukeminen

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lapsiperhe-projektin tekemän tutkimuksen mukaan vanhemmat kaipaavat eniten tukea vanhemmuuteen (26 %), lasten kasvatukseen ja hoitoon (14 %), sosiaaliseen verkostoon (11 %), parisuhteeseen (11 %) sekä perheenjäsenten terveydentilaan liittyviin asioihin (vanhempien terveys 7 %, lasten kehitys ja terveys 6 %). Tutkimuksessa tulee ilmi myös muita alueita, joissa haastateltavat kaipaavat tukea: työelämä ja opiskelu (7 %), perhekriisit (5 %), taloudelliset seikat ja asuminen (5 %), päihteet (3 %), huoltajuus ja tapaaminen (3 %), väkivalta (1 %) sekä suhde yhteiskunnan normeihin (1 %). Vanhemmuuden ongelmassa ovat eniten esillä äitien ja isien uupumus. Vanhemmat kokevat epävarmuutta ja jaksamattomuutta vanhempnana. Haastateltavat kertovat myös ongelmista vastuunjakamisessa ja ajankäytössä. (Häggman-Laitila, Ruskomaa & Euramaa 2000, 28–29.) Neuvola tänään ja huomenna -tutkimuksen mukaan vanhemmat kaipaavat eniten tietopainotteisuutta ja lapsikeskeisyyttä. He kaipaavat tietoa, tunnetukea, käytännön apua sekä vertaistukea. Tärkeimpänä vanhemmuuden pohtimisen alueena on suhde lapseen. Vanhem-

pien riittämätön kasvatus- ja kehitystieto voi olla yksi huonojen kasvatuskäytäntöjen syy. (Viljamaa 2003, 110.)

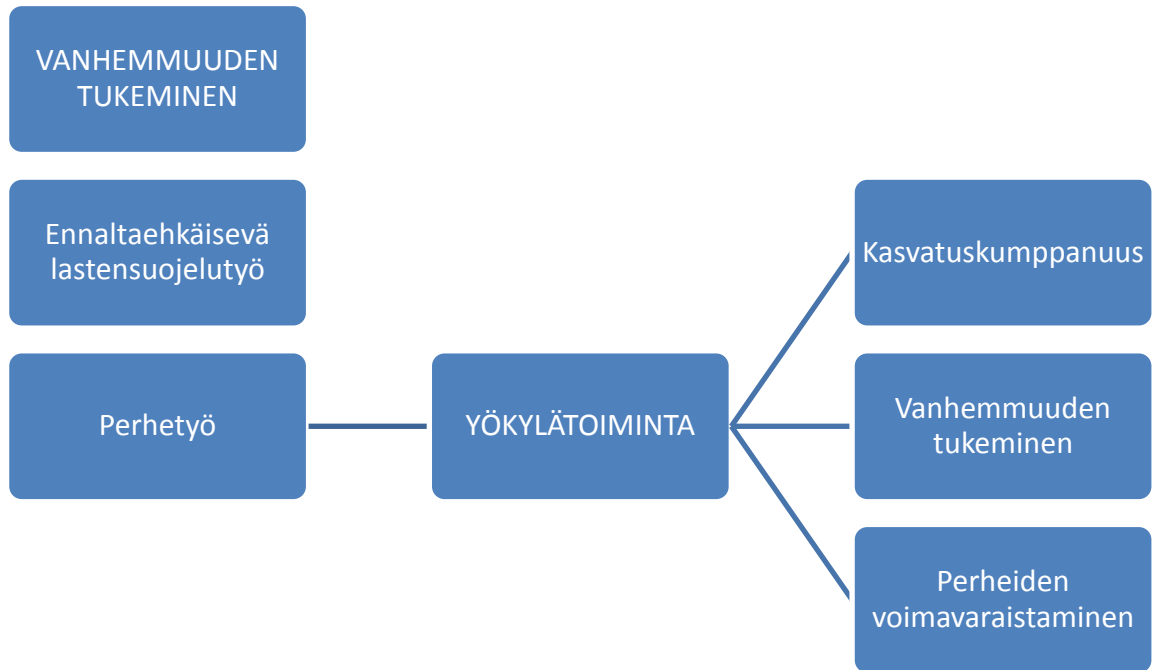
Vanhemmat kokevat usein saavansa riittämättömästi konkreettista apua tai henkistä tukea vanhemmuuteen. Tukea saadaan lähinnä omalta puolisoilta, mikäli sellainen on. Perheen ja suvun tuki on yleisintä pikkulapsivaiheessa, jolloin tuen tarve tunnustetaan paremmin ja apua tarjotaan herkemmin. Lasten kasvaessa riittävän tuen saamisen kokemus vähenee lasten iän myötä, vaikka vanhemmat saattaisivat edelleen tarvita sosiaalisen verkoston tukea. Mitä vähemmän tukea saadaan omasta lähiverkostosta, sitä enemmän sitä saadaan ammattihenkilöstöltä, joka jossain määrin korvaa sosiaalisen tuen puutetta. Tutkimuksen mukaan ammattilaistuen piirissä olevat vanhemmat ovat muita enemmän huolissaan jaksamisestaan, eli saatu tuki ei usein ole riittävää. (Lammi-Taskula & Salmi 2008, 52–56.)

Ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön tarkoitus on hyvän lapsuuden edellytysten turvaaminen estämällä haitallisen kehityksen syntymistä tai sen syventymistä. Ehkäisevä lastensuojelutyö on monitasoista; sitä tehdään useilla eri tasoilla (kansainvälinen, kansallinen, alueellinen, seudullinen ja kunnallinen työ) moniammatillisesti sekä eri toimijoiden välisenä yhteistyönä. Ehkäisevä työ voi olla muun muassa palveluja tai taloudellisia etuuksia. Lasten hyvinvointia tuetaan perinteisesti tukemalla perheiden taloutta ja asumista. Ajatuksena on, että vanhempien tukemisen kautta voidaan vaikuttaa myös lasten hyvinvointiin. Materiaalisten keinojen lisäksi nykyään on alettu tarjoamaan entistä enemmän tukea vanhemmuuteen ja ihmissuhteisiin. (Puonti ym. 2004, 159 162, 165.) Palvelujärjestelmän monimuotoisuus ja jatkuvat muutokset tuovat haasteita ehkäisevälle lastensuojelutyölle.

Ehkäisevän työn kehitystyö on perinteisesti ollut projektiluontoista, mikä tuo omia haasteita, kuten toimintojen katkokset ja palvelujen jatkumisen epävarmuus. Jotta näihin haasteisiin pystytään vastaamaan, vaatii ehkäisevä työ täsmällistä suunnittelua ja arviointia. (Puonti ym. 2004, 173.) Myös Yökylätoiminta on projektiluontoista, kolmannen sektorin järjestämää ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä.

Yökylätoiminta on kehitetty vanhemmuuden tueksi edesauttamaan perheiden jaksamista ja hyvinvointia. Kyseessä on kolmannen sektorin järjestämä ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön muoto. Yökylätoiminta on yksi esimerkki ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön perhetyöstä (kuviokuva 1). Yökylätoiminnan ohjaavat teemat – kasvatuskumppanuus, vanhemmuuden tukeminen ja perheiden voimavaraistaminen – ovat

samoja, joilla perheiden jaksamista pyritään tukemaan muussakin ennaltaehkäisevässä lastensuojelutyössä. Nämä ovat myös opinnäytetyömme ohjaavia teemoja.

KUVIO 1. Yökylätoiminnan sijoittuminen tukiverkoston

Eri ammattiryhmät määrittelevät perhetyön eri tavoin ja tekevät perhetyötä useilla eri menetelmillä. Yleisesti perhetyö käsitetään perheiden kanssa tehtäväksi työksi, joka sisältää arkista huolenpitoa ja onnistumisen kokemuksia. (Suviaro-Laukka 2004, 99.) Opinnäytetyössämme käsitämme perhetyön nimenomaan arkisena vanhempien jaksamisen tukemisena ja koko perheen hyvinvoinnin edistämisenä. Joskus perhetyön tavoitteena on muuttaa perheen toimintatapoja. Tärkeää on myös saada perheen keskinäinen vuorovaikutus toimimaan sekä tukea perheen voimavarojen löytymistä. Tavoitteena on myös auttaa asiakasperheitä luomaan ja löytämään omat tukiverkostot, jotta he selviytyvät ongelmistaan. Perhetyötä voidaan tarjota perheille ennaltaehkäisevänä toimintana, jotta suurempia ongelmia ei ehtisi syntyä. Myös perheet, jotka ovat olleet pitkään lastensuojelun piirissä, kuuluvat perhetyön piiriin. (Suviaro-Laukka 2004, 99.)

Kasvatuskumppanuus on vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista yhteisesti asetettuihin kasvatustavoitteisiin. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on yhteistyön avulla luoda lapselle mahdollisimman hyvät kehitysedellytykset. Kasvatuskumppanuuden lähtökohdat nousevat lapsen tarpeista, jotka tehdään näkyviksi perheiden ja

työntekijöiden yhteisissä kasvatuskeskusteluissa. Ensisijainen kasvatusvastuu on aina vanhemmilla. Henkilöstön tehtävä on antaa vanhemmille ammatillista näkökulmaa ja tukea kasvatustyöhön. Onnistunut kasvatuskumppanuus vaatii luottamuksellisen ja tasavertaisen suhteen vanhempien ja työntekijöiden välillä, sillä kasvatuskumppanuuden lähtökohta on molempien osapuolten tietojen ja kokemusten yhdistäminen. Kasvatuskumppanuuden tavoitteita ovat myös vanhempien keskinäisten kasvatustapojen yhtenäistäminen sekä lapsen kasvuun liittyvän mahdollisen tuen tarpeen varhainen tunnistaminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.) Kun uusi perhe tulee Yökylätoiminnan asiakkaaksi, järjestetään perheelle ja ohjaajalle yhteinen tutustumiskeskustelu Perhetuvalla. Keskustelussa ohjaaja tutustuu perheen tarpeisiin, ja perhe tutustuu Perhetupaan ja sen käytäntöihin. Keskustelun tavoitteena on yhteisistä säännöistä, vastuista ja tavoitteista sopiminen sekä luottamuksellisen asiakassuhteen rakentaminen.

Voimavaraistaminen on yksi suomenkielisistä käännöksistä termille empowerment. Muita suomennoksia ovat Meretojan (2003) mukaan valtaistuminen, voimaantuminen ja sisäinen voimantunne. Voimaantuminen voidaan Hoganin (2000) mukaan nähdä esimerkiksi sisäisen elämänhallinnan kasvuna, mihin liittyy oman tilanteen tiedostaminen sekä kyky kriittiseen päätöksentekoon. Voimaantuminen syventää tietoisuutta itsestä ja omista arvoista sekä johtaa keskustelemaan ja vaikuttamaan asioihin. Siitosen (1999) mukaan ”voimaantuminen näkyy parantuneena itsetuntona, kykyä asettaa ja saavuttaa päämääriä, oman elämän ja muutosprosessin hallinnan tunteena, kunnioituksena myös muita kohtaan ja toiveikkuutena tulevaisuutta kohtaan”. Siitosen (1999) mukaan voimaantuminen syntyy sellaisessa vuorovaikutuksessa, joka tukee ihmisen itsensä arvokkaaksi kokemista. Onnistuneen voimaantumisprosessin tuloksena syntyy itsenäiseksi ja riippumattomaksi kehittynyt ihminen, joka kykenee edelleen kasvattamaan sisäisiä voimiaan sekä samalla myös luottamustaan yhteiskuntaan. (Iija 2009, 105–106.)

2.4 Yökylätoiminta

Yökylätoimintaa järjestävä Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistys ry on yksi Ensi- ja turvakotienliitto ry:n jäsenyhdistyksistä. Ensi- ja turvakotienliitto ry on valtakunnallinen lastensuojelujärjestö, jonka tarkoitus on tukea vaikeissa oloissa eläviä perheitä. Jäsenyhdistyksiä on yhteensä 28. Yhdistykset ylläpitävät ensi- ja turvakoteja. Osa yhdistyksistä keskittyy avopalveluihin, joita ovat mm. lapsi- ja perhetyö, tapaamispaikka-toiminta ja erilaiset projektit. (Ensi- ja turvakotien liitto ry.)

Vuonna 1998 perustettu Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistys toimii lastensuojelun tukimuotona tehden ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. Toiminnalla pyritään tukemaan lasten kokonaisvaltaista kehitystä ja perheiden selviytymistä arjessa sekä pyritään katkaisemaan perheiden väkivaltakierrettä ja auttamaan asiakkaita kriisitilanteissa. Yhdistyksen toimipaikka on lissalmessa Perhetuvalla, joka tunnettiin aiemmin nimellä Turvatupa. Yhdistys järjestää tapaamispaikkatoimintaa, Yökylätoimintaa, maahanmuuttajanaisten parissa tehtävää työtä sekä Alvari-perhetyötä. (Perheen talo -yhteistyöhanke 2004–2008, 7-8.)

Ensi- ja turvakotien liiton ja sen jäsenyhdistysten Alvari-perhetyö on lastensuojelu-perheille tarkoitettua pitkäaikaista, tehostettua, tavoitteellista ja suunnitelmallista tukea ja apua kodin arkeen. Se on erityispalvelua, joka on kohdennettu lastensuojelu-perheille ja jota räätälöidään perheiden tarpeiden mukaan. Alvari-perhetyö perustuu perheen ja työntekijän väliseen positiiviseen kontaktiin. (Niemi 1999, 17.)

Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistyksen tuottamia toimintoja suunnitellaan ja kehitetään yhteistyössä lissalmen kaupungin ja muiden yhdistysten sekä vapaaehtoisten toimijoiden kanssa. Suunnittelussa huomioidaan eri tahojen jo olemassa olevat resurssit. Yhdistyksen toimintaa on kehitetty täydentämään hyvinvointipalveluja. (Perheen talo -yhteistyöhanke 2004–2008, 8.)

Yökylätoiminnan idea on peräisin yhdistyksen Alvari-perhetyöntekijöiltä, jotka kokeilivat yökyläilyä vuonna 2004 muutamia kertoja asiakasperheidensä kanssa. Edustajat Perheen talo -yhteistyöhankeesta, lissalmen kaupungin sosiaalitoimesta, neuvolasta ja Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistyksestä tapasivat verkostopalaverissa, jossa ideoitiin toimintaa laajemmalle kohderyhmälle. Työryhmä pohti, millaista tukitoimintaa voidaan järjestää perheiden ja erityisesti yksinhuoltajaperheiden tukemiseen. Tarvetta yökylätyyppiselle toiminnalle nähtiin olevan. Vuonna 2005 alettiin järjestää Yökylä kokeilumielessä, mistä toiminta hiljalleen käynnistyi. Vuonna 2007 Yökylätoiminta sai RAY:ltä kolmevuotisen rahoituksen toiminnan järjestämiseen ja kehittämiseen. Rahoitus mahdollisti Yökylätoiminnan säännöllistämisen ja työmuodon vakiinnuttamisen osaksi perheiden palveluverkoston. lissalmen Yökylämallia on viety myös muihin jäsenyhdistyksiin. (Heiskanen 2009.)

Yökylätoimintaa järjestävä Avitus-hanke saa kohdennettua toiminta-avustusta, johon RAY myöntää rahoituksen yleensä kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Ensimmäinen avustus tuli vuosiksi 2007–2009, ja toiminta sai jatkorahoituksen vuodelle 2010. Yökylä-

toimintaa suunnitellaan ja arvioidaan ohjausryhmän palaverissa, hallituksen kokouksissa ja muissa yhteisissä keskustelutilaisuuksissa. (Heiskanen 2009.) Ohjausryhmään kuuluvat Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistyksen avopalveluohjaajan lisäksi edustajat Savonia-ammattikorkeakoulun Iisalmen yksiköstä, Ylä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymästä, Perheen talo –yhteistyöhankkeesta sekä Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistyksen hallituksesta (Heiskanen 2010).

Yökylä on tarkoitettu kaikille yläsavolaisille perheille, jotka tarvitsevat turvallisen yökyläilypaikan 3–11-vuotiaille lapsilleen. Kaksi kertaa kuukaudessa järjestettävä Yökylä alkaa perjantaina klo 17 ja päättyy lauantaina klo 12. Palvelu on maksullinen. Maksuun voi tarvittaessa saada tukea sosiaalitoimistosta, mikäli palvelu on osoitettu perheelle tukitoimeksi. Maksu sisältää väli-, ilt- ja aamupalan, lounaan, vakuutukset, petivaatteet ja ohjelman. Yökylään voi tulla korkeintaan kerran kuukaudessa ja kerrallaan voi varata enintään kaksi kertaa. Nämä rajoitukset on tehty siksi, että mahdollisimman monella perheellä olisi mahdollisuus palvelun käyttöön.

Yökylään otetaan viisi lasta kerrallaan, ja paikalla on neljä tai viisi ohjaajaa. Ohjaajina toimivat yhdistyksen koulutetut työntekijät, vapaaehtoiset työntekijät sekä projektiopintojaan toiminnassa suorittavat Savonia-ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan opiskelijat. Yökylä on kodinomainen paikka, jossa pyritään normaaleihin arki-rutiineihin. Ohjelmaan kuuluu muun muassa leikkejä, laulua, askartelua, ulkoilua, ruoanlaittoa ja satujen lukemista. Tärkeintä on, että jokainen lapsi otetaan yksilöllisesti huomioon ja että sylejä on riittävästi.

Vuonna 2008 Yökylä järjestettiin 15 kertaa. Vuoden aikana Yökyläin osallistui 92 lasta. Toiminnassa oli mukana 28 eri lasta 11 eri perheestä, joista seitsemän perhettä oli kahden huoltajan ja kuusi perhettä yhden huoltajan perheitä. Kaikki toimintaan osallistuneet perheet olivat iisalmelaisia. (Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistyksen AVITUS-hanke. Toimintakertomus 2008; Heiskanen 2010.) Vuonna 2009 järjestettiin 21 Yökylää, joihin osallistui yhteensä 121 lasta. Toiminnassa oli mukana 29 eri lasta 14 eri perheestä, joista kahdeksan perhettä oli kahden huoltajan ja kuusi yhden huoltajan perheitä. Kaikki perheet olivat myös tuona vuonna iisalmelaisia. (Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistyksen AVITUS-hanke. Toimintakertomus 2009; Heiskanen 2010.) Vuoden 2010 osalta tilastot eivät toimintakauden keskeneräisyyden vuoksi ole vielä valmiit, mutta lokakuuhun mennessä toiminnan piirissä on ollut 22 eri lasta kymmenestä eri perheestä, joista kuusi on kahden huoltajan ja neljä yhden huoltajan perheitä. Näistä perheistä kolmasosa on tullut muualta kuin Iisalimesta. Viime vuosien tilastojen vertailun mukaan toiminnassa on mukana tasapuolisesti sekä kahden että yh-

den huoltajan perheitä, ja perheiden keskimääräinen lapsiluku on kaksi. (Heiskanen 2010.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Teimme kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineisto on tekstiä, joka on syntynyt tutkijasta riippuen (esimerkiksi haastattelut) tai riippumatta (esimerkiksi päiväkirjat). Kvalitatiiviselle tutkimukselle on ominaista tutkia pientä aineistoa ja pyrkiä tekemään aineistosta mahdollisimman perusteellinen analyysi. (Eskola & Suoranta 2008, 15, 18.)

Kvalitatiivinen tutkimus on perusteltua, kun tarvitaan perustietoa tutkittavan ilmiön olemuksesta (Eskola & Suoranta 2008, 19). Tutkijan kiinnostus kohdistuu tapahtumien yleisluontoisen jakautumisen sijaan yksityiskohtaisiin merkitysrakenteisiin sekä syy-seuraussuhteisiin (Metsämuuronen 2006, 88). Tutkimuksemme tiedonkeruun menetelmänä käytimme teemahaastattelua. Tutkimuksellamme halusimme saada yksityiskohtaista tietoa ja omakohtaisia kokemuksia pitkäaikaisilta Yökyläasiakkailta.

3.1 Tutkimustehtävät

Tutkimustehtävänäimme oli selvittää, mikä merkitys Yökylätoiminnalla on asiakasperheiden elämässä. Tutkimuksemme tarkoituksena oli kuvata asiakasperheiden kokemuksia Yökylätoiminnasta vanhempien näkökulmasta. Tutkimme, millaisia tuen tarpeita asiakkuuksien taustalla oli ja vastasiko toiminta perheiden tarpeisiin. Tutkimme Yökylän merkitystä lapsiin, vanhempiin, vanhempien väliseen parisuhteeseen sekä kotona tehtävään kasvatustyöhön. Lisäksi selvitimme asiakkaiden ajatuksia ja toiveita toiminnan kehittämiseksi. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistykselle sellaista tietoa, joka auttaa kehittämään Yökylätoimintaa yhä paremmin asiakasperheitä palvelevaksi toiminnaksi

Tutkimusteemojamme olivat tuen tarve, toiminnan vaikutus perheeseen sekä toiminnan kehittäminen. Tutkimuskysymyksemme olivat:

- Millaista tietoa ja tukea vanhemmat kaipaavat?
- Millä tavalla Yökylätoiminta vaikuttaa perheiden elämään?
- Kuinka toimintaa voisi vanhempien mielestä kehittää?

Näiden asioiden tutkiminen oli tärkeää, sillä Yökylätoimintaa tai sen vaikutuksia ei ole aikaisemmin tutkittu. Asiakasperheiden kokemusten esille tuominen auttaa kehittämään toimintaa asiakkaiden todellisten tarpeiden pohjalta. Tutkimus myös kannustaa

tarkastelemaan tarkemmin lapsiperheiden jaksamisvaikeuksia ja niiden vaikutuksia perheiden kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.

3.2 Tiedonkeruumenetelmä ja kohderyhmä

Tiedonkeruumenetelmäksi valitsimme teemahaastattelun. Teemahaastattelu oli mielestämme paras menetelmä, koska oli kyse henkilökohtaisten kokemusten selvittämisestä. Hirsjärven ja Hurmeen (2001) mukaan teemahaastattelussa korostetaan haastateltavien omia tulkintoja ja heidän itsensä muodostamia merkityksiä asioista (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Teemahaastattelussa on etukäteen valitut teemat, mutta kysymysten järjestystä ja muotoa voidaan vaihdella tarpeen mukaan eri haastatteluissa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 197).

Teemahaastattelun teemat perustuvat tutkittavasta ilmiöstä jo tunnettuun tietoon eli tutkimuksen viitekehykseen. Haastattelulla pyritään löytämään tutkimustehtävän kannalta merkityksellistä tietoa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.) Teemahaastatteluissa selvitimme Yökylätoiminnassa käyvien lasten vanhempien näkemyksiä, kokemuksia ja ajatuksia Yökylätoiminnasta ja sen merkityksestä perheen elämään kokonaisvaltaisesti.

Käytännön seikkojen vuoksi meidän täytyi päättää teemahaastattelujen määrä etukäteen. Haastateltaviksi valittiin viisi säännöllisesti Yökylätoiminnassa mukana olevaa perhettä. Haastateltavat meille valitsi toimeksiantajan edustaja, jolla oli tieto Yökylätoiminnassa aktiivisesti mukana olevista perheistä. Koska kvalitatiivinen tutkimus perustuu ihmisten omiin kokemuksiin, on kvalitatiivisessa tutkimuksessa tärkeää, että tutkimukseen valittu näyte kootaan sellaisista henkilöistä, joilla on mahdollisimman paljon tietoa ja kokemusta tutkittavasti ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 84). Uskomme, että koska valitut perheet ovat pitkäaikaisia Yökyläasiakkaita, he ovat tarkastelleet toimintaa pitkällä aikavälillä ja pystyvät näin ollen antamaan kattavia ja perusteltuja vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Näytteeseen valittiin sekä yhden että kahden vanhemman perheitä. Haastateltavien pienen määrän vuoksi emme erittele tarkemmin, mikä oli tutkimukseen osallistuvien erilaisten perheiden lukumäärän suhde.

3.3 Tutkimuksen kulku

Toimeksiantajamme otti huhtikuussa 2009 puhelimitse yhteyttä perheisiin, joista ajattelimme pyytää haastateltavia vanhempia. Puhelinkeskustelun aikana toimeksiantajamme esitteli opinnäytetyömme, tiedusteli osallistumishalukkuutta, sopi haastatteluajankohdan sekä kertoi haastattelun nauhoittamisesta, aineiston käytöstä sekä luottamuksellisuudesta. Kaikki pyydetyt perheet olivat halukkaita osallistumaan tutkimukseen.

Toimeksiantajan puhelun ja haastatteluajankohdan sopimisen jälkeen perheille lähetettiin kirje (liite 1), jossa kerroimme vielä tarkemmin opinnäytetyön aiheesta ja tavoitteista. Kirjeessä kertosimme vielä haastatteluteemat, jotta haastateltavat pystyivät valmistautumaan haastattelutilanteeseen etukäteen. Teimme kutsukirjeestä mahdollisimman epävirallisen, joten korvasimme ”haastattelu” ja ”teema” -sanat ilmaisulla ”keskustelu” ja ”aihe”. Jätimme kirjeestä pois kaiken virallisen, jotta perheillä olisi mahdollisimman matala kynnyks saapua haastatteluun.

Haastattelut tehtiin toukokuussa 2009. Haastattelut toteutettiin Perhetuvalla arkipäivisin etukäteen sovittuina kellonaikoina. Kaikki kutsutut haastateltavat saapuivat paikalle. Osalla haastateltavista oli lapsi mukana, jolloin toimeksiantaja huolehti lastenhoidosta haastattelun aikana.

Teemahaastattelua varten teimme teemahaastattelurungon (liite 2) viitekehysten ja toimeksiantajan tarpeiden pohjalta. Haastatteluihin teimme itsellemme pääteemojen lisäksi useita tarkentavia kysymyksiä, joilla haastattelua saatiin tarvittaessa vietyä eteenpäin. Aloitimme kaikki haastattelut esittelemällä itsemme ja opinnäytetyömme sekä käymällä haastateltavien kanssa läpi vielä kerran aineiston käyttöön ja luottamuksellisuuteen liittyvät asiat. Haastattelut tallennettiin USB-massamuistilaitteelle. Haastattelujen kestot vaihtelivat kahdestakymmenestä minuutista tuntiin. Haastatteluja kertyi yhteensä 3 tuntia, 40 minuuttia.

Tämän jälkeen litteroimme eli kirjoitimme haastattelut auki sanantarkasti. Jätimme litteroimatta täysin ohi aiheiden menevät ja tutkimuksemme kannalta merkityksettömät keskustelunkohdat, esimerkiksi keskustelut säästä, kahvista ja muista Yökylään liittymättömistä aiheista. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 58 sivua.

Litteroidut haastattelut käsiteltiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin ensimmäinen vaihe on redusointi eli pelkistäminen, jolloin aineistosta nostetaan esille tutkimustehtävälle olennaiset ilmaukset. Redusoinnin voi tehdä alleviivaamalla aineistosta olennaiset ilmaukset ja listaamalla ne tämän jälkeen erilliselle tiedostolle. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin toinen vaihe on aineiston klusterointi eli ryhmittely, jolloin käydään läpi aineistosta nostetut ilmaukset ja etsitään niistä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Klusteroinnin aikana aineisto tiivistyy ja siitä muodostetaan luokkia. Kolmas vaihe on abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Abstrahoinnissa erotetaan aineistosta tutkimuksen kannalta olennainen tieto, josta muodostetaan edelleen teoreettisia käsitteitä ja johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–111). Tutkimusvaiheet ovat osittain menneet päällekkäin. Olemme kirjanneet tutkimuksen aikana nousseita ajatuksia raporttiin koko prosessin ajan ja täten tehneet jatkuvasti päätelmiä aineistosta nousevista asioista. Toisaalta laadulliseen tutkimukseen kuuluukin aineiston analysointi tutkimusprosessin jokaisessa vaiheessa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108).

3.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Vanhemmat vaikuttivat kiinnostuneilta opinnäytetyöhön osallistumiseen jo ensimmäisessä yhteydenotossa. Kaikki yhteydenotot haastateltaviin perheisiin tehtiin toimeksiantajan kautta, millä varmistimme sen, että perheiden henkilökohtaiset tiedot pysyivät vain toimeksiantajan tiedossa. Ohjaajan tiedustellessa puhelimitse osallistumishalukkuudesta tutkimukseen vanhemmat ilmaisivat, että tutkimus vaikuttaa tärkeältä ja että he mielellään osallistuvat tärkeäksi kokemansa toiminnan kehittämiseen.

Haastattelukirjeen ansiosta vanhemmilla oli mahdollisuus tutustua haastattelun teemoihin etukäteen, joten he tiesivät tulevat keskustelunaiheet. Joissakin perheissä aiheista oli keskusteltu ennen haastatteluun saapumista. Osallistujilla oli mahdollisuus esittää kysymyksiä suoraan tutkijoille etukäteen puhelimitse. Yhteydenottoja ei kuitenkaan tullut.

Haastatteluihin saapuivat paikalle kaikki kutsutut vanhemmat. Tämä on tutkimuksen luotettavuuden kannalta tärkeä seikka, sillä näin saimme esille jokaisen vanhemman henkilökohtaiset näkemykset. Haastattelutilanteissa vanhemmat vaikuttivat motivoituneilta. He kertoivat avoimesti ajatuksistaan ja perheidensä tilanteista, ja keskustelut etenivät sujuvasti. Olimme varautuneet siihen, että kahden vanhemman perheissä toinen vanhemmista saattaisi puhua enemmän. Tarpeen vaatiessa olisimme kysy-

neet myös toisen vanhemman näkemyksiä saadaksemme molempien mielipiteet. Emme kuitenkaan joutuneet kertaakaan kohdistamaan kysymyksiä jommallekummalle, vaan vanhemmat kertoivat näkemyksiään tasapuolisesti. Joillakin vanhemmilla oli toisistaan eriäviä mielipiteitä, joten toisen vanhemman poissaolo haastattelusta olisi saattanut vaikuttaa tutkimustuloksiin.

Tutkimusaiheet saattoivat olla joillekin perheille arkoja, sillä emme tunteneet heidän yökyläasiakkuutensa taustoja ennen haastatteluja. Osa Yökylässä käyvistä perheistä on lastensuojelun/sosiaalitoimen asiakkaita ja osa on tullut Yökyläasiakkaaksi muuta kautta. Haastatteluissa kävimme läpi henkilökohtaisia asioita, joista puhuminen ei välttämättä ollut helppoa. Toisaalta tämä oli vain meidän ennako-oletuksemme – haastateltavat eivät tuntuneet arastelevan keskusteltavia aiheita. Kahvittelu haastattelun yhteydessä osoittautui mielestämme erinomaiseksi ajatukseksi sillä kahvikupin ääressä haastateltavat tuntuivat rentoutuvan ja vaikuttavan vapautuneemmilta.

Haastateltaville taattiin luottamuksellisuus tutkimukseen liittyvissä asioissa. Haastateltavien henkilöllisyys ei tule ilmi missään vaiheessa, eikä yksittäisiä haastateltavia voi tunnistaa. Tämä on turvattu siten, että emme käytä sellaisia lainauksia, joista saa liian yksityiskohtaisia tai muuten liian paljastavia tietoja perheistä. Koska haastateltaviemme määrä on pieni, jätämme lainauksista pois analysointivaiheessa käyttämämme haastattelunumeroinnit, jotta lainauksia ei voi yhdistää mihinkään tiettyyn haastatteluun.

Saturaatio tarkoittaa aineiston kylläntymistä eli sitä, että aineistoa on riittävästi eikä uutta tietoa enää tule haastattelujen kautta. Tietty määrä aineistoa riittää tuomaan esille sen teoreettisen peruskuvion, mikä tutkimuskohteesta on mahdollista saada. (Eskola & Suoranta 2008, 62–63.) Käytännön seikkojen vuoksi meillä ei ollut mahdollisuutta ottaa lisää haastateltavia saturaatiopisteen täydellistä saavuttamista tavoitellaksemme, vaan toimeksiantajamme valitsi meille asiakasperheiden joukosta edustavan näytteen. Viimeisten haastattelujen aikana huomasimme, että tietyt vastaukset alkoivat toistua, eli pääsimme melko lähelle saturaatiopistettä. Toisaalta tutkimuksemme keskittyi asiakkaiden henkilökohtaisiin kokemuksiin ja näkemyksiin, joita tuli lisää jokaisessa haastattelussa, joten täydellistä saturaatiopistettä ei ehkä olisi ollut mahdollistakaan saavuttaa.

Kvalitatiivinen tutkimus perustuu tutkijan omiin tulkintoihin tutkimusaineistosta, joten tutkimuksen luotettavuus perustuu pääasiassa tutkijaan itseensä. (Vrt. kvantitatiivinen tutkimus, jossa luotettavuutta arvioidaan enemmänkin mittarin luotettavuuden pohjal-

ta.) (Eskola & Suoranta 2008, 210–211.) Tämä on vaatinut meiltä tutkijoina jatkuvaa pohdintaa ja erilaisten ratkaisujen huolellista perustelua.

Koska olemme itse olleet mukana toiminnassa ja kokeneet sen pelkästään myönteisenä, meidän täytyi tutkimusta tehdessämme muistaa objektiivisuus. Tutkimuksen luotettavuus olisi ollut vaarassa, mikäli näkemyksemme ja ennako-oletuksemme olisivat ohjanneet analysointiamme esimerkiksi perusteettomasti positiiviseen suuntaan. Puolueettomuusnäkökulma on tärkeä ottaa huomioon etenkin sellaisissa tutkimuksissa, joissa tutkijat itse ovat olleet mukana tutkittavassa toiminnassa (Vilkkä 2005, 160). Tutkimuksen teon aikana huomasimme, että objektiivinen suhtautuminen oli yllättävän haastavaa. Omat kokemuksemme nousivat esille monessakin vaiheessa, eikä niiden tunnistaminen ollut aina helppoa. Oli hyvä, että teimme opinnäytetyön parityöskentelynä, joten pystyimme tunnistamaan toistemme subjektiivisia näkemyksiä ja erottamaan ne tutkimuksesta.

Koska haastateltavien määrä on melko pieni, tutkimustuloksista ei ole mahdollista tehdä laajempia tilastollisia yleistyksiä. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoitus ei olekaan tuottaa tilastollisesti yleistettävää tietoa, vaan antaa tarkka kuvaus jostain tietystä ilmiöstä (Eskola & Suoranta 2008, 61). Kvalitatiivisen tutkimuksen kohdalla yleistettävyyden kannalta olennaista ei ole aineiston koko, vaan tutkimustuloksista tehdyt tulkinat (Eskola & Suoranta 2008, 67).

4 TUTKIMUSTULOKSET

4.1 Yökylätoimintaan hakeutuminen

Useimmat perheet ovat hakeutuneet Yökylätoimintaan Alvari-perhetyöntekijän tai sosiaalityöntekijän neuvonnan kautta. Yksi perhe oli nähnyt mainoksen neuvolan ilmoitustaululla ja kuullut toiminnasta lisää ystävältään, jolle toiminta oli tuttua. Asiakasperheiden Yökyläasiakkuuden taustat vaihtelevat jonkin verran. Yleisesti ottaen asiakasperheillä on saatavilla hyvin huonosti tai ei lainkaan hoitoapua sukulaisilta tai tuttavilta. Yksinhuoltajaperheistä puuttuu kokonaan toinen vanhempi, joka olisi jaksamassa arjen kasvatustyötä. Mummolamahdollisuutta ei useilla perheillä ole mummojen ollessa vanhoja ja sairaita. Sukulaisapuja on vähän tai ei ollenkaan, sillä suku asuu joko liian kaukana ja/tai sukulaisten omat elämäntilanteet eivät salli yökyliä tai muuta hoitoapua. Yksi perhe kertoi, että on mukavaa saada lapset muuallekin kuin lasten kavereiden luo yöksi sukulaisapujen puutteessa. Yökylä on yleensä ainoa tukimuoto asiakasperheille. Moni perhe yrittää tai on yrittänyt saada tukiperheen, mutta sitä on haastateltavien mukaan vaikea saada.

Haastateltavat perheet ovat pitkäaikaisia Yökyläasiakkaita, joiden asiakkuus on kestänyt 1-4 vuotta. Suurin osa haastateltavistamme yrittää käyttää palvelua kerran kuussa, mutta aina se ei ole mahdollista. Kuten aiemmin kerroimme, Yökyläpalvelua on mahdollista käyttää vain kerran kuussa, jotta useammilla perheillä olisi mahdollisuus palveluun. Joskus Yökylään ei pääse siksi, että seuraava toivottu ryhmä on jo täynnä, ja perhe joutuu ilmoittautumaan seuraaviin vapaisiin Yökyläin. Varaukset otetaan ilmoittautumisjärjestyksessä. Joissakin tapauksissa Yökylään valmistautuminen koettiin niin hankalaksi kaikkine tavaroiden pakkaamisineen, että Yökylässä käydään harvemmin kuin todellinen tarve olisi. Perheillä on siis pääsääntöisesti tarve päästä Yökyläilemään useammin.

Yökylältä vanhemmat odottavat saavansa vapaillaan itselleen. Yksinhuoltajien vastuksissa korostuvat oman ajan saaminen ja kahden vanhemman perheissä mahdollisuus keskustella ja olla rauhassa puolison kanssa. Lapselleen vanhemmat odottavat leikkiseuraa toisista lapsista sekä kanssakäymistä muiden aikuisten kanssa. Osa vanhemmista odottaa, että Yökylässä opetetaan lapsille hyviä tapoja. Kävi myös ilmi, että joillakin perheillä on odotuksena, että Yökylään pääsisi akuutissa tarpeessa, hyvin lyhyellä varoitusaajalla.

4.2 Perheiden tuen tarve

Perheiden tuen tarpeen perimmäiseksi syyksi nousi kaikissa haastatteluissa jaksamisongelmat. Voimavarojen vähenemisen taustalla oli monenlaisia syitä. Osa liittyi työelämän paineisiin ja osa taas yksityiselämän ongelmiin ja ajanpuutteeseen. Työelämään liittyviä syitä olivat työelämästä poissaoleminen, lomautukset, sairaus, työuupumus ja siitä aiheutunut sairausloma. Osa kertoi uupumuksen aiheutuvan työpäivän menettämisen pelosta ja epäsäännöllisistä työrytmistä, joka vaikeuttaa ajankäyttöä. Muina jaksamattomuutta aiheuttavina tekijöinä mainittiin yksinhuoltajuus, kotiäitiyys, vanhemman fyysisen toimintakyvyn rajoitteet sekä kodin pienuus, jolloin lapset ovat lähellä jatkuvasti.

Osa haastateltavista kertoi, että paineita tuli myös lasten puolelta. Huolta oli lapsen arkuudesta ja sisarusten riitelystä. Yksi haastateltava kertoi, ettei lapsi uskalla tutustua vieraisiin ihmisiin, minkä seurauksena lapsella ei ole juurikaan kavereita. Ongelmallisena koettiin myös se, ettei kodin lähistöllä asu lapsiperheitä, joten lapsi ei pääse minnekään lähelle leikkimään toisten kanssa vapaa-ajalla. Yksi haastateltava kertoi lapsensa pelaavan paljon tietokoneella, koska ei ole leikkikavereita.

Haastateltavien mukaan jaksamisongelmat aiheuttavat uupumusta ja väsymistä, jolloin ei jaksaa olla lasten kanssa. Jotkut haastateltavista kertoivat, että eivät itse jaksaa koko aikaa huolehtia lapsista ja kaipaavat apua lastenhoitoon. Lapset ovat läsnä vuorokauden ympäri ja heidät halutaan välillä muualle. Haastatteluista nousi selvimminkin ilmi vanhempien tarve omalle ajalle ilman lapsia. Tällaista aikaa vanhemmat kaipaavat esimerkiksi kauppa- tai virastoasioiden hoitamiseen ilman lasta. Omaa aikaa kaivataan myös päästäkseen tekemään sellaisia asioita, jotka lasten kanssa olisivat hankalia tai eivät olisi ollenkaan mahdollisia toteuttaa, esimerkiksi ystävien tapaaminen, saunaillat, lenkkeily ja soutaminen. Vapaahetki lapsista vähentää haastateltavien mukaan stressiä.

Kyllä se taitaa sitä jaksamista kaikki se tuota niinku edesauttaa et suapi olla yhdessä ja puhua asioita, kerkii jottai puhua loppuun asti ja... Ei ainakaan niin stressoo ja...keskeneräisistä asioista ja...

Haastattelujen perusteella perheet kokivat Yökylän vastaavan heidän tarpeisiinsa. Yökylä koettiin lyhyeksi, mutta hyödylliseksi tukimuodoksi, joka on tarpeellinen esimerkiksi silloin, kun on tarve saada omaa aikaa itselleen tai pakollisten asioiden hoitamiseen.

4.2 Toiminnan vaikutus perheeseen

4.2.1 Lapset

Haastateltavilta kysyttiin, kuinka lapset ovat kokeneet Yökylän. Kaikki haastateltavat kertoivat, että heidän lapsensa lähtevät Yökylään mielellään. Moni lapsista odottaa Yökylää innokkaasti ja laskee jopa öitä seuraavaan kertaan. Lapset lähtevät Yökylästä hyvillä mielin. Jotkut lapset viihtyvät Yökylässä niin hyvin, että he eivät aina malttaisi lähteä kotiin.

Vanhemmat kokevat, että lapselle parasta antia Yökylässä ovat leikkikaverit. Joillekin lapsille Yökylä on ainoa mahdollisuus muiden lasten kanssa leikkimiseen päiväkodin ja koulun ulkopuolella. Lasten yleisin toive on saada saman ikäisten ja samaa sukupuolta olevien lasten seuraa. Lasten vaihtuvuus on joillekin lapsille hankalaa.

Ohjaajien merkitys koetaan suureksi. Ohjaajat tarjoavat lapsille aikuisen ihmisen seuraa ja huomiota. Tämä on erityisen tärkeää etenkin niille perheille, joista puuttuu isähahmo tai joissa kontaktit muihin aikuisiin ovat muuten vähäiset. Lapset ovat kokeneet miesohjaajan todella mieluisana ja varsinkin pojat ovat tuntuneet nauttivan miesohjaajan seurasta. Hankalaksi koetaan ohjaajien vaihtuvuus, sillä joskus uudet ohjaajat pelottavat ja ujostuttavat lapsia niin paljon, että Yökylään tuleminen on itkuista.

– – oliko se viimeks... Et oli vähän vieraampia sitte ne ihmiset että, tavallaan he ol niinku aatellu että siel on aina ne samat. – – ja sitte ne jotenki aatteli et ne on niinku aina täällä. Ni sitte vähä siinä oli ihan semmosta ujostelua ja semmosta ja.

Vanhemmat kokevat, että uusien ja erilaisten lasten ja aikuisten kanssa touhuaminen sosiaalistaa lapsia ja kehittää lapsen yhteistoiminnallisia taitoja. Monet lapset ovat Yökylän myötä reipastuneet ja rohkaistuneet. Yökylä koetaan virkistäväksi hetkeksi myös lapselle.

No, kyllä se on vähän sosiaalisempi, on sitte ku on täällä käyny ja ei ujostele niin paljon. Kyllä se vaikuttaa siihen. Vaikka se on niin vähän, lyhytaikaista, niin kyllä sen huomoo sitten, on se paljon reippaampi ja virkistää kyllä – –

Useat vanhemmat kokevat, että lasten luottamus uusiin ihmisiin ja uusiin tilanteisiin on kasvanut. Yökylän kaltainen turvallinen ero vanhemmista opettaa lapselle, että vaikka vanhemmat ovat poissa, kaikki on hyvin ja vanhemmat palaavat kyllä takaisin.

Jonkinlainen luottamus ehkä on lapsilla kasvanu siihen että nyt vaikka isi ja äiti ookkaan niin ne kyllä niinku – – Tuntu että ne joskus aikasemmin oli että, näillä pienemmillä oli että, tuntu vähä hätä olevan että... Jos isi ja äiti lähti jossakin käymään niin jotenkin semmonen oli vähän että – – Ja sitte kun ovat olleet täällä kuitenkin sen yön ovat ollu aina ja... Sitte sen näkkee että ei niinku... Ei siinä tapahu mittään vaikka ei ookkaan isi ja äiti aina siinä sitten.

Paitsi että Yökylä tarjoaa lepoetken vanhemmille, tarjoaa se saman myös lapsille: Yökylässä lapsi saa olla lapsi. Kun ohjaajat hoitavat Yökylässä aikuisen tehtävät, lapsi voi unohtaa hetkeksi huolenpidon kotitöistä ja muista perheenjäsenistä ja keskittyä leikkimiseen. Joskus lapsellekin tekee hyvää päästä hetkeksi eroon vanhemmistaan ja kotiympäristöstä.

Että veikkaan että se tekkee silleenkin sille hyvää olla minusta erossa ihan sen takia että se niinku näkkee koko aika tän mejän tilanteen ni... Se pystyy olemaan lapsi ihan oikeesti sillon – – Sen ei tarvii huolehtia eikä hättäillä eikä mittään niin kun... Eikä tehä mitään.

Vanhempien mukaan lapset saavat Yökylässä mukavia kokemuksia ja oppivat uusia asioita. Yökylässä pyritään tasapainoon ohjatun toiminnan ja omien leikkien välillä, mikä on vanhempienkin mielestä hyvä pyrkimys. Monet vanhemmista kertoivat lastensa pitävän yhteisistä puuhista ja yhteisleikeistä. Kysyimme vanhemmilta, tuleeko heille mieleen mitään erityisiä leikkejä joista lapset olisivat pitäneet. Moni kertoi lastensa pitäneen toiminnallisista seikkailuleikeistä, kuten aartenetsinnästä. Myös ulkona tapahtuva leikkiminen on monille lapsille mieluista, koska siellä voi puuhailla monenlaisia asioita vuodenajasta riippuen. Jotkut kertoivat lastensa intoilleen kiikkumisesta, kun taas toisille tulivat mieleen talven pulkkamäet.

Hirveestihän ne aina selittää että mitä myö on tehty ja ulkona oltu ja sitä ja tätä ja... Mun mielestä se on ollu niinku positiivinen se olo kyllä heillä aina...

Et ei ne niinku sano sitä että ei uuestaan lähettäs. Nyt on tulleet vähä itkun kanssa joskus ni... Kyllä ne aina uuestaan on kuitennii lähössä. Ei siinä mittään semmosta, negatiivista.

4.2.2 Vanhemmat

Kahden vanhemman perheet odottavat yhteistä aikaa vanhemmille, joka heidän mukaansa vahvistaa parisuhdetta ja vanhempien välistä kasvatusyhteistyötä. Vanhemmat kokevat joskus lasten asioista puhumisen hankalana, kun lapset ovat läsnä. Arkaluontoisempiakin asioita on helpompi puhua kahvikupposen ääressä ilman, että tarvitsee pelätä lasten kuulevan. Parisuhdetta hoidetaan käymällä syömässä ja ulkona yhdessä tai vaikka lenkillä. Vanhemmat kertovat, että yhteinen toiminta lähentää puolisoita ja vahvistaa parisuhdetta. Vanhemmat kokevat tärkeäksi myös sen, että saavat päättää omat tekemisensä ilman, että tarvitsee ottaa lapsia huomioon. Esimerkiksi televisiosta saa rauhassa katsoa mitä itse haluaa.

– – tietysti kun lapset on täällä niin silloin pääsee vaikka yhdessä käymään just syömässä tai jossakin tuolla, niin se taas vastaavasti niin lähentää ja sillä tavalla tietysti vahvistaa sitä että kun saa tehdä ihan... Saa olla ihan kahestaan.

Vanhemmat kaipaavat taukoa ympärivuorokautisesta vastuusta. Yökylä antaa mahdollisuuden vastuun jakamiseen ja tietynlaiseen ”terveeseen itsekkyyteen”, jolloin vanhemmilla on lupa keskittyä vain omiin tarpeisiinsa. He saavat hetkeksi unohtaa päivärytmit ja muut lastenhoitoon ja -huoltoon liittyvät päivittäiset rutiinit. Illalla ei tarvitse miettiä lasten iltatoimia, yön saa nukkua rauhassa, eikä aamulla ensimmäisenä odota aamupalan laitto.

Mä aattelen, pistän sen vastuun sinne narikkaan. Siks aikaa. Ja silleen, ja mä oon sen oppinu niinku et mä pistän ton oven kiinni niin se on niinku huiit! Siihen asti kunnes mä avaan ton oven että...

Ja minulle kaikista tärkein siinä omassa ajassa ilman lasta on se että minun ei tarvii kahtoo kelloo että otettasko aamupala tai nyt ois päikkäriaika tai mä voin mennä siihen kellonaikaan kun mua huvittaa niin ihan minne mua huvittaa.

Yökylän tarjoamalla lepohetkellä on merkittävä vaikutus vanhempien jaksamiseen. Vanhemmat kertovat, että lepohetken ansiosta he jaksavat taas paremmin olla lastensa kanssa. Vanhemmat kuvailevat, että vanhemman käytös ja jaksaminen heijastuvat suoraan lapseen ja lapsen käytökseen. Yksi haastateltava kuvailee, että väsynyt vanhempi kiukuttelee lapselle, kun taas levännyt vanhempi jaksaa paremmin kuunnella lastaan ja touhuta hänen kanssaan. Toinen haastateltava taas on havainnut, että lapsi vaistoaan levänneen vanhemman, jolloin myös yhteistyö lapsen kanssa muuttuu positiivisemmaksi. Tämä helpottaa kotona tehtävää arjen kasvatustyötä ja vanhempien jaksamista.

Et tottahan sen niin kun sitten laps tietää sen että... Nyt on äiti pikkusen ladannu niitä akkuja, vähän löysäty sitä viulunkieltä – – Että totta kai se sen niinku...vaistoo, tietää, huomaa.

– – jaksaa niinku enemmän keskittyä niihin lapsiin sitten, kun on muuten on itellä jaksamisen kanssa ongelmia niin... Kun saapi huilata niin jaksaa kuunnella, touhutakin lasten kanssa.

4.2.3 Kasvatus

Kysymys Yökylän vaikutuksesta vanhemmuuteen ja kasvatuskäytäntöihin koettiin vaikeaksi. Vanhempien oli vaikea eritellä kasvatukseen liittyviä asioita, eivätkä he juurikaan osanneet nimetä muutoksia. Monet kertoivat, että kasvatuskäytäntöihin ei ole tullut muutoksia Yökylän kautta ja että kokevat hallitsevansa kasvatustasiat. Useimmat perheet kokivat, että heillä ei ole tarvetta kasvatuskäytäntöjen käsittelyyn tai muutokseen Yökylän kautta.

Haastatteluissa nousi esille sääntöjen noudattamiseen liittyviä hyötyjä. Yökylässä lapsi oppii päiväkodin ja koulun ohella, että sääntöjä on myös kodin ulkopuolella. Tämä luo katkeamattoman jatkumon eri instituutioiden välille, jolloin kotona annettujen sääntöjen noudattaminen voi helpottua. Vaikka säännöt poikkeaisivatkin toisistaan, opettaa se lapsille auktoriteettien tottelemista ja sitä, kuinka eri tilanteissa ja paikoissa tulisi käyttäytyä. Lapsi oppii, ettei ole paikkaa, missä sääntöjä ei olisi. Myös ristiriitojen kokeminen muuallakin kuin kotona voi olla kasvattava kokemus lapselle.

– – just varsinki niihin sääntöihin, et täälläkkii on ne tietyt säännöt niin tuota, se, se niinku sillä tavalla on auttanu. Että se on, ja huomaaki silleen Matissa* että tuota, kun niitä rajoja on veetty kotonakkii, niin tuota, sitte ku niitä rajoja on täälläkkii niin tuota se on paljo, paljo helpompaa ja se ei niin paljo sitten taistele vastaan kotona.

*nimi muutettu

Kasvatuskäytännöistä keskustellessamme vanhemmat ottivat puheeksi, että Yökylä saa yrittämään enemmän vanhempana. Vaikka vanhempien oli vaikea eritellä kasvatuskäytäntöihin liittyviä asioita, kertoivat he kuitenkin, että Yökylä antaa mahdollisuuden irrottautua vanhemmuudesta ja vastuusta, mikä vapauttaa energiaa ajattelemaan kasvatustasiat.

Kylhän sitä ainaki yrittää sitte olla vähä parempi äiti – – Tuntuu et ainaki tekee semmosia lupauksia et nyt yritän olla vähä kärsivällisempi tai jotai.

4.3 Yökyläkäytännöt ja niiden kehittäminen

Haastateltavien yleisin toive oli, että Yökylä olisi lauantain puolelta muutaman tunnin pidempi. Monet esittivät toiveen, että Yökylä voisi kestää kokonaisen vuorokauden, eli kello 17 saakka. Haastatteluissa esitettiin myös toive, että Yökylä voisi joskus kestää kaksi yötä, eli sunnuntaihin asti. Toisaalta niissä perheissä, joissa lapset nukkuvat päiväunet, Yökylä jaksottuu yleensä hyvin päiväunirytmiiin eikä pidentämiseen ollut heidän kohdallaan tarvetta.

Koetaan että se aika on niin lyhyt, se tahtoo mennä siihen valamisteluun – –

– – vaikka se on lyhyt aika ni se on kuitenkin, kuitenkin niinku semmonen merkittäväkin – –

Nii, vaikka sinne lauantai-iltaan. Tai sitte vois olla joskus ihan vaikka, siis ihan viikonloppukin että kaks yötä ihan, sekkii vois olla ihan joskus mukava kokemus että. Sitte, ja ihan jännä nähä miten se vaikuttaa niinku lapseenki. Saattaa sitte lapskii keretä paljo enemmän ja erilaista siten tekemään että. Se ois kyllä ihan mukava jos joskus ois.

Perjantai koettiin yleisesti hyväksi Yökylän alkamispäiväksi, vaikkakin muutamat vanhemmat kokivat, että lapset ovat perjantaisin väsyneitä ja lähdön kanssa tulee joskus kiire. Päätelemme, että vanhemmat ja lapset aloittavat viikonlopun vieton omilla tavoillaan sujuvasti Yökylän alkaessa perjantaina, mutta jos Yökylä alkaisi vasta lauantaina, se katkaisisi jo aloitetun viikonlopun vieton. Lauantaiaamupäivä menisi Yökylään valmistautuessa, ja sunnuntai-iltapäivänä useimmat alkavat jo valmistautua tulevaan viikkoon. Haastatteluissa kuitenkin myös ilmeni, että toisaalta myös lauantaina alkavalle Yökylälle on omat kannattajansa. Lauantaina alkava Yökylä antaisi enemmän aikaa rentoutumiselle, kun viikonlopun valmistelut olisi tehty jo edellisenä päivänä. Työssäkävien ystävien tapaaminenkin koettiin helpommaksi lauantaisin.

Vanhemmat olivat tyytyväisiä Yökylän ruokailuihin. Kysyimme, onko perjantain tulo hetkellä tarjottava välipala riittävä, vai olisiko lapsilla tässä vaiheessa tarve lämpimälle aterialle. Välipala perjantaina oli riittävä kaikille perheille, vaikka muutama haastateltava totesikin, että lapset yleensä ovat todella nälkäisiä viiden aikaan. Kaikki haastateltavat korostivat iltapuuron merkitystä; jos viideltä syödään välipala, iltapalan tulee

olla tukeva. Useat haastateltavat myös mainitsivat lasten odottavan innolla Yökylän mannapuuroa. Mikäli Yökylässä jatkossakin tarjotaan yksi lämmin ateria, on sen paikka kaikkien vanhempien mielestä lauantaina. Kun lapsi on Yökylästä haettaessa syönyt, antaa se vanhemmille lepo hetken ruuanlaitosta vielä muutamaksi tunniksi. Kaksikin ateriaa otettaisiin vastaan, mutta toisaalta muutama vanhempi totesi, ettei kahdelle aterialle ole tarvetta.

Kaikki haastateltavat kokivat puhelimen helpoimmaksi ja parhaimmaksi yhteydenpitotavaksi Yökyläasioissa. He kertoivat, että ohjaajaan saa hyvin yhteyden ja että yhteydenpito toimii molempiin suuntiin. Tekstiviestejä pidettiin yleisesti ottaen huonona yhteydenpitotapana, sillä tekstiviestit saattavat unohtua helposti puhelimeen. Haastateltavien joukossa oli kuitenkin myös hyviä kokemuksia tekstiviestittelystä. Esimerkiksi yksi haastateltava kertoi, että hänelle oli tarjottu peruutuspaikkoja muiden tekstiviesteillä hoidettujen asioiden yhteydessä. Tästä tuli paljon kiitoksia: hyvä, että vapautuneita aikoja tarjotaan, koska itse ei aina muista tai ehdi pyytää seuraavaa aikaa. Haastateltavat olivat tyytyväisiä myös siihen, että ohjaajalla on aina tarjota jokin Yökyläaika. Vaikka tarjottu aika ei olisikaan pian, ei koskaan ole tullut kieltävää vastausta.

Yökyläkirje on perheille tärkeä ja se tulisi saada joka kerta Yökylän lähestyessä. Kirje toimii muistilappuna sekä konkretisoi lapsille tulevan Yökylän. Useat vanhemmat kertoivat laittavansa kirjeen aina jääkaapin oveen, josta sen helposti huomaa ja muistaa. Kirjeessä olevaa tarvikelistaa kiiteltiin, sillä sen koettiin helpottavan merkittävästi lasten Yökylätavaroiden pakkaamista. Myös Yökylälasku koettiin mukavammaksi, jos mukana tulee Yökyläkirje.

Haastateltavat kokivat, että heillä on yleisesti ottaen riittävästi keskustelumahdollisuuksia Yökylän ohjaajien kanssa. Lasta tuodessa voi kertoa, jos on jotain, mitä pitäisi ottaa Yökylän aikana huomioon, ja lähtiessä saa kuulla, miten on mennyt ja mitä on tehty. Joidenkin mielestä ovella saattaa joskus olla kiireistä useiden vanhempien tullessa yhtä aikaa, toisaalta toiset taas eivät kokeneet sitä häiritsevänä. Oma kiire pois saattaa myös olla joskus syynä siihen, että kuulumisia ei ehdi vaihtaa kunnolla. Haastattelussa kävi ilmi, että mahdollisista ongelmatilanteista halutaan tietää heti. Joskus on ollut epävarmaa, onko ongelmatilanteita ollut, kun niistä ei ole ollut puhetta. Jotkut vanhemmista kertoivat, että heitä on pyydetty syrjemmälle ja istumaan, jos on ollut akuuttia kerrottavaa ja pitivät tätä hyvänä asiana. Osalle haastateltavista tuli yllätyksenä se, että keskustelumahdollisuuksia voi pyytää myös itse.

Mut siis niinku se että, et ei oo ehkä tajunnu, et vois niinku keskustella niinku teijän...tai henkilökunnan kanssa niinku enemmän. Et se on niinku ollu sillai niinku vaan tuo niinku lapset hoitoon ja käy hakeen. Mut että niinku ei oo, ei silleen ehkä osannu et sitä vois varmaan niinku itse miettiä että...

Yökyläasiakkuuden alussa on nykyään käytäntönä pitää alkukeskustelu, jossa selvitetään asiakkuuteen liittyviä asioita, toiveita ja tarpeita. Osalla haastateltavista oli tällainen keskustelu ollut, osa taas oli ollut mukana toiminnassa niin kauan, ettei heidän asiakkuutensa alussa ollut vielä tämän nimistä keskustelutuokiota. Kysyimme vanhemmilta, olisiko alkukeskustelun lisäksi tarvetta suunnitteluasteella oleville välikeskusteluille. Välikeskusteluilla tarkoitetaan asiakkuuden aikana tapahtuvia Yökylän ulkopuolisia keskusteluja, jolloin vanhemmat tulisivat keskustelemaan tarkemmin kuulumisista ja muista Yökylään liittyvistä seikoista ja toiveista. Välikeskustelut koettiin yleisesti hyväksi ajatukseksi, mikäli on aihetta keskustella. Vanhemmat saapuisivat välikeskusteluihin kutsuttaessa ja tarpeen vaatiessa, mutta automaattista käytäntöä tällaisesta ei kaivattu.

Tietenki siltä pohjalta että kun löötyy jottai semmosta mistä vois, kannattas keskustella ja tarvii keskustella. Ei tietenkään ihan mitenkään nuin vaan automaattisesti että jospa sitä nyt jottai keskustelemista löytys, semmonen tarve tietenkin.

Kysyimme perheiltä, oliko heillä sellaisia tiedon tarpeita, joihin he haluaisivat Yökylän kautta saada vastauksia. Tällaisia tarpeita ei kuitenkaan ollut, koska haastateltavien mukaan tietoa saa niin paljon muualta. Yökylän koettiin palvelevan parhaiten nykyisenlaisena.

Aika laajastihan se on tuo, omissa käsissä tuo arjen pyörittys ja ne kuviot siinä ja, esimerkiks ja... Sitä aina luuloo tietäväsä mitenkä se mäännöö. Että ei oo sattuna muuten kohalle tuolla tavalla että ois, ois ollu semmosta asiaa mitä ois voinu tiältä kysyä. Mutta... Eihän se mahoton-ta oo. Varmasti se ammattitaito ja tieto on täällä ihan hyvvee luokkoo ei siinä mittää eppäilyä oo.

Kysyimme vanhemmilta, olisiko heillä kiinnostusta osallistua niin sanottuihin vanhempainryhmiin. Vanhempainryhmät on vasta suunnitteluvaiheessa oleva toimintamuoto, jonka ajatus olisi antaa perheille tukea ja tietoa Yökylätoiminnassa havaittujen tarpeiden pohjalta. Vanhempainryhmissä voisi keskustella ajankohtaisista arjen aiheista ja tilanteista, esimerkiksi päivärytmistä, kasvatuskäytännöistä, television ja tietokoneen käytöstä. Kokoontumisissa voisi myös käydä eri alojen luennoitsijoita. Lapsille olisi mahdollista järjestää omaa, samanaikaista ohjelmaa, ja joskus kokoontumisen voisi järjestää niin, että lapsilla ja vanhemmillä olisi yhteistä tekemistä.

Vanhempainryhmät saivat haastatteluissa varovaisen kannatuksen. Moni kertoi, että riippuu paljon ajankohdasta, pääsisikö niihin osallistumaan. Vanhempainryhmiä ei haluta velvoitteeksi, vaan mahdollisuudeksi vanhempien väliseen kanssakäymiseen ja vertaistukeen. Moni ajatteli, että olisi mukavaa vaihtaa ajatuksia toisten vanhempien kanssa. Jotkut vanhemmista sanoivat suoraan, etteivät koe tarvitsevansa tällaista toimintaa. Yksi haastateltavista toivoi, että aiheena olisi jokin muu kuin kasvatus, koska se on aiheena arka. Eri perheillä on erilaiset kasvatuskäytännöt ja koettiin, että kasvatuksesta voisi tulla riitoja. Ulkopuoliset luennoitsijat ja vierailijat koettiin parempana vaihtoehtona. Yhteinen puuhastelu teemailtojen muodossa sen sijaan sai innokkaamman vastaanoton. Haastateltavat ajattelivat, että vanhemmille ja lapsille järjestetty yhteinen toiminta voisi olla mukavaa.

Yökylä on monille tuntematon palvelumuoto. Tuntemattomuus luo asenteita ja ennakkoluuloja, jotka taas asettavat paineita Yökyläasiakkaille. Haastateltavat toivoivat, että Yökylä olisi enemmän esillä ja mainostaisi itseään aktiivisemmin.

– – sitte ku meidän niinku ystävät on kysyny et mikä juttu se niinku on ja, ja... Ni hirveen vaikee niinku selittää tavallaan että mitä haluaa selittää seki on että, että... Että haluaako selittää että lapset on ylipäätään tämmösessä käy et, tai silleen että, ku ihmisillä on asenteita niinku monella et.

Haastattelun lopuksi annoimme vanhemmille mahdollisuuden kertoa palautetta vapaasti. He kertoivat Yökylän toimivan hyvin ja olevansa toimintaan tyytyväisiä. Toimintaa keuhuttiin ja kiiteltiin, eikä yksikään lopulta keksinyt varsinaisia puutteita aiemmin mainitun keston lisäksi. Pari haastateltavaa kommentoi, että on tyytyväinen toimintaan, vaikka Yökylä säilyisikin nykyisen pituisena. Yksi haastateltavista oli hyvin iloinen siitä, että lisäalasta löytyy tällainen toiminta. Yökylää pidetään kodinomaisena, turvallisena paikkana, jonne on mukava jättää lapset hoitoon.

Ollu silleen mun mielestä ainaki hirveen niinku mukava jotenki jättää niinku että, joku huolehti mun lapsista ja, ja mä tiän että ne, ja ne huolehtii kunnolla ja, ja semmonen ollu semmonen turvallinen olo siinä.

Nii voi luottaa kyllä siihen että täällä on kuri oikeestaan ja säännöt niin tuota. Ei tehä ihan mitä vaan ja, eikä lähetä ihan minne vaan että, ja että on joku aina siinä sitte että.

4.4 Johtopäätökset

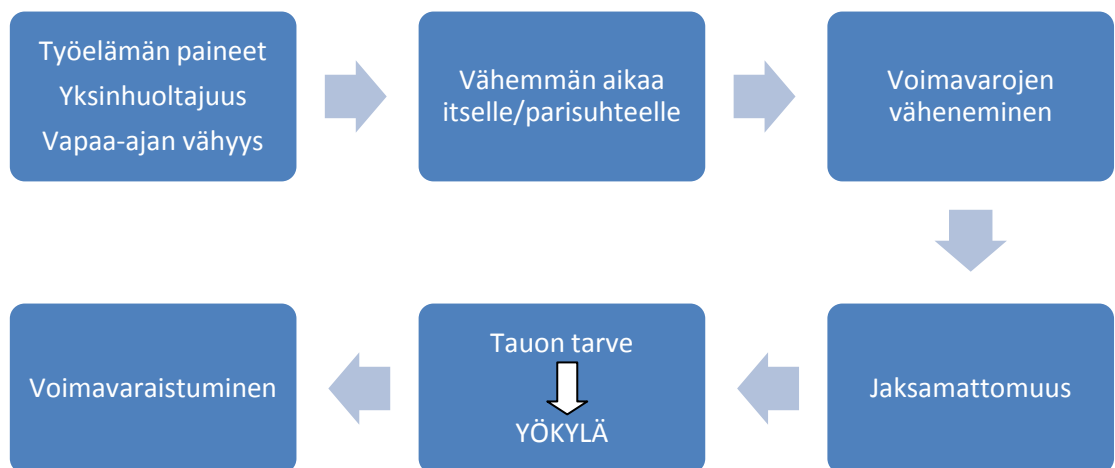
Tutkimustuloksemme perheiden tuen tarpeesta ovat samansuuntaisia kuin muiden tutkijoiden tulokset. Perheiden tuen tarve pohjautuu nimenomaan jaksamisvaikeuksiin, joiden taustalta nousee pääällimmäisenä esiin työelämän paineita ja verkostojen heikkoutta. Äidit ja isät tuntuvat nykyään olevan hyvin yksin kasvatustehtävässään. Kasvattaminen yksistään on nykyaikana haasteellista, mikä korostuu vieläkin enemmän, jos kasvatustietoutta ja -vastuuta ei ole mahdollista jakaa kenenkään kanssa. Tämä korostuu etenkin yksinhuoltajaperheissä, joille Yökylä tässäkin mielessä on erityisen merkittävä tuki.

Tutkimuksemme perusteella Yökylän tavoite toimia mummolan korvikkeena toteutuu kaikkien perheiden kohdalla. Yökylä toimii monelle myös tukiperheen korvikkeena, vaikka ei täysin vastaakaan tarpeisiin siltä osin. Joissakin haastatteluissa toive tukiperheestä nousi puheeksi useaan otteeseen. Yksinhuoltajien kohdalla tarve tukiperheeseen tuntui olevan suurempi.

Vanhempien tarve omaan aikaan tuli tärkeimpänä esille jaksamisesta puhuttaessa. Työelämän paineet painavat mieltä ja lapsia hoitaessa ei pysty käsittelemään omia ajatuksiaan niin hyvin kuin yksin ollessa. Jos lapsella ei ole leikkikavereita, on hän läsnä jatkuvasti. Jaksamattomuusongelmista kärsivissä perheissä riskinä on voimavarojen väheneminen niin, ettei vanhemmilla ole voimia lapsen tarvitsemaan jatkuvaan ja vastavuoroiseen vuorovaikutukseen. Vanhempien jaksamattomuus voi vaikuttaa tätä kautta lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen.

Irene Kristeri (2002, 116) on todennut: ”Kun hoidamme itseämme, elämme koko ajan myös lastemme kanssa. Emme voi laittaa heitä hyllylle odottamaan aikaa, jolloin olemme riittävän toipuneita voidaksemme olla jälleen vanhempina. – – Näyttää siltä, että kaikki mitä vanhemmissa tapahtuu, vaikuttaa myös lapsiin, olivatpa he minkä ikäisiä tahansa.” Tämän kuulimme haastatteluista selkeästi. Vanhemmat kokevat helposti syyllisyyttä siitä, että eivät kykene olemaan niin hyviä vanhempia kuin haluaisivat, mutta voimavarojen vähentyessä asiaan on hankalampi vaikuttaa. Monet vanhemmat kertoivat, että arki sujuu paljon helpommin hengähdystauon jälkeen ja lapsetkin huomaavat, että vanhemmilla on taas enemmän halua ja voimavaroja leikkiä ja olla heidän kanssaan. Lapsia ei haluta kokonaan laittaa hyllylle odottamaan, mutta jo se, että vastuun saa hetkeksi heitettyä jollekin muulle, auttaa.

Yökylä antaa jaksamisvaikeuksiin havahtuneille vanhemmille mahdollisuuden ”ostaa rahalla aikaa”, jota he kipeästi tarvitsevat voimavarojensa palauttamiseksi: ”Liian usein hän on ajanut itsensä tilanteeseen, jossa olisi valmis vaikkapa ostamaan rahalla aikaa, jos se vain olisi mahdollista. Jotkut sisäiset kellot kikkattavat merkiksi siitä, että voimavarat alkavat olla pahasti miinuksella ja hän todella tarvitsisi aikaa ja rauhaa voidakseen synnyttää sellaisia ajatus- ja myöhemmin toimintamalleja, jotka virkistävät, nuorentavat ja uudistavat sisäisesti ja melko nopeasti ulkoisestikin.” (Vartiavaara 2000, 19–20.) Vanhemmat voivat käyttää ”ostamansa ajan” parhaaksi katsomallaan tavalla, jotta se parhaiten palvelisi kunkin perheen tarpeita ja auttaisi selviämään arjessa yhä paremmin. Yökylän antaman lepo hetken vaikutukset voivat näkyä pitkäänkin. Ajattelemme, että tämä on juuri sitä voimavaraistumista, jota Yökylätoiminta pyrkii rakentamaan (kuvio 2).

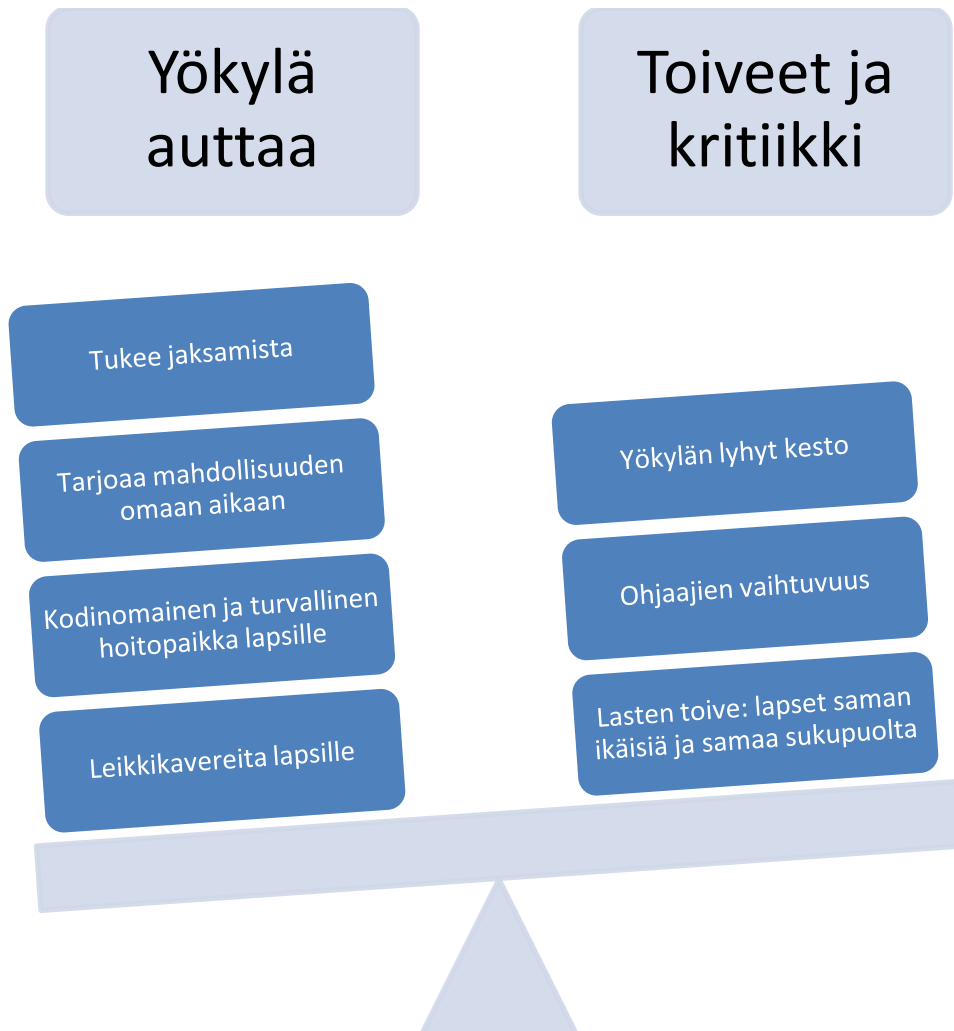
KUVIO 2. Jaksamattomuudesta voimavaraistumiseen

Kuviossa olemme myös havainnollistaneet, millainen voi olla tauon tarpeeseen johtava polku haastattelujemme perusteella. Tauko katkaisee tämän asteittain pahenevan kierteen ja johtaa voimavaraistumiseen. Yksi haastateltava kuvailee Yökylän vaikutusta näin:

Minä joskus ihan nautin siitäkii että tuota, ku on rauhallista ja hiljasta kotona niin tuota, niin niin -- se jotenki tuntuu siltä et sitä vielä muistaa seuraavalla viikollaki sitte et ai miten ihanata oli ku oli...rauhallista ja hiljasta nii. Kyllä se antaa niinku voimia aina sitte että, ja se oikeestaan vähä piristääki sitte.

Yökyläkäyntien määrä koettiin yleisesti liian vähäiseksi. Vaikka perheet pääsisivät kerran kuussa jokaiseen haluamaansa Yökylään, ei se kuitenkaan aina ole riittävää, jos Yökylä on ainoa perheen saama tukimuoto. Siksi monet toivovat tukiperhettä Yökyläpalvelun rinnalle.

Tutkimuksemme perusteella vanhempien tärkeimmäksi toiveeksi nousi Yökylän keston pidentäminen. Muita yksittäisiä kehitysehdotuksia olivat useampien miesohjaajien saaminen toimintaan, Yökylään pääseminen akuutissa tarpeessa, joidenkin kasvatuksellisten osa-alueiden painottaminen Yökylässä sekä lasten toive saman ikäisistä ja samaa sukupuolta olevista lapsista. Kuvio 3 kokoaa tiivistetysti Yökylätoiminnan merkitystä perheille.

KUVIO 3. Tutkimustulokset puntarilla

Kuten kuviosta ilmenee, Yökylätoiminnassa on seikkoja, joista vanhemmat esittivät toiveita ja kritiikkiä. Kun vanhemmat punnitsevat mielessään näitä seikkoja, vaaka kuitenkin kallistuu positiiviselle puolelle, koska koetaan Yökylän tarjoavan sellaisia asioita joita he kaipaavat. Nämä seikat ovat painavampia kuin puutteet ja kannustavat jatkamaan Yökylätoiminnassa.

5 POHDINTA

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys kehittyi ja laajeni koko tutkimuksen ajan. Tutkimuksessa tuli selvästi ilmi Yökylän voimavaraistava merkitys asiakasperheille, ja vasta tutkimuksen loppuvaiheessa oivalsimme, että olisimme ehkä voineet hyödyntää tutkimuksessamme voimaantumisteoriaa. Oivallus tuli kuitenkin liian myöhään, emmekä aikataulujen vuoksi ehtineet ottaa tätä teoriaa enää osaksi tutkimustamme.

Tutkimuksemme tulokset vastasivat osittain ennakko-odotuksiamme. Olimme itse kokeneet toiminnan positiivisena ja ilahduimme saadessamme tietää, kuinka tyytyväisiä vanhemmat ovat toimintaan olleet. Kehittämisehdotuksista kysyessämme saimme tietoa siitä, mikä on toiminut ja mitä tarvitsisi vielä kehittää. Emme osanneet odottaa kuinka suuri ja vakava ongelma vanhempien jaksamattomuus on ja kuinka suuresti se voi vaikuttaa koko perheen hyvinvointiin.

Tutkimuksessa ilmeni yllättävää ristiriitaisuutta. Haastateltavat olivat vahvasti sitä mieltä, etteivät he kokeneet kasvatuksellisen tuen tarvetta, mutta toisaalta useat vanhemmat viestittivät sanallisesti selvistä kasvatuksellisista ongelmista muiden haastateltuteemojen yhteydessä. Haastatteluissa käyttämämme ilmaisu ”kasvatuksellisen tuen tarve” saattoi olla hankala käsite, joka olisi ehkä vaatinut parempaa avausta tai kokonaan toisenlaisia sanavalintoja haastattelutilanteessa. Toisaalta pohdimme, että ehkä kaikki vanhemmat eivät kunnolla tunnistaakaan kasvatuksellisia ongelmia – tai varsinkaan kasvatuksellisen tuen tarvetta.

Vaikka vanhemmat kokivatkin hallitsevansa kasvatusasiat, havaitsimme joidenkin perheiden kohdalla vaikeuksia tasapainottelussa vapauden ja rajoitusten kanssa. Esimerkiksi osa vanhemmista tuntui kokevan, ettei mahda mitään lapsen ei-toivotulle toiminnalle. Rajojen asettamisen vaikeuksien taustalla voi olla vanhempien osaamattomuutta, rohkeuden puutetta tai jaksamattomuudesta nousevaa kykenemättömyyttä ja/tai voimattomuutta. Tutkimuksessamme jaksamattomuus nousi vahvasti esille, joten on mahdollista, että vanhemmilla ei välttämättä ole voimia ottaa vastaan lapsen normaalia kapinointia, jota rajojen asettaminen tavallisesti aiheuttaa.

Yökylätoiminnan oheen suunnitellut vanhempainryhmät olisivat hyvä keino vahvistaa vanhempien kasvatustietoisuutta. Joillakin haastateltavilla oli myös tarvetta saada lapselleen leikkikavereita, joita voisi tavata Yökylän ulkopuolellakin säännöllisesti. Vanhempainryhmät ja perheiden yhteiset toimintaillat vastaisivat myös tähän tarpeeseen antamalla vanhemmille mahdollisuuden tavata toisiaan ja luoda uusia verkosto-

ja. Tämä saattaisi luoda pohjaa uusille ystävyyssuhteille sekä lapsilla että aikuisilla. Vertaistukimahdollisuudet voisivat vähentää vanhempien yksinäisyyttä ja auttaa huomaamaan, että muissakin perheissä käydään läpi samoja asioita. Uudet verkostot saattaisivat myös kompensoida tukiperheiden puutetta tarjoamalla vanhemmille tukea toisiltaan.

Tutkimustulosten mukaan miesohjaajat ovat tärkeitä Yökyläileville pojille ja erityisesti yksinhuoltajien lapsille. Käytännön Yökylässä olemme huomanneet, että miesohjaajat ovat hyvin pidettyjä sekä poikien että tyttöjen keskuudessa. Miesohjaajia on kuitenkin vaikea saada, sillä sosiaaliala on yleisesti naisvaltaista työkenttää. Yökylätoiminta voisi kampanjoida näkyvämmiin miesohjaajien saamiseksi.

Haastateltavat esittivät paljon kysymyksiä Yökylätoiminnasta sekä Ensi- ja turvakotiyhdistyksestä. Yökyläasiakkaat olivat yllättävän tietämättömiä toiminnan tarjoamista mahdollisuuksista ja tavoitteista ylipäätään. Hyvin monissa perheissä Yökyläasiakkuuden taustalla oli jaksamisvaikeuksia, joten muodostimme yhdeksi potentiaalisiksi syyksi tietämättömyydelle sen, että alkukeskustelussa Yökyläinfo voi mennä osittain tai kokonaan ”ohi” vanhempien uupumuksen vuoksi. Olisiko siis aiheellista palata yhdistyksen/toiminnan palvelutarjontaan ja tavoitteisiin myöhemminkin asiakkuuden aikana?

Koska haastateltaviemme joukossa oli sekä yhden että kahden vanhemman perheitä, olivat vanhempien vastauksetkin hieman toisistaan poikkeavia. Saimme tietoa siitä, millaisia tarpeita kummallakin ryhmällä on, mutta kovin syvällistä tietoa ei näin pienellä otoksella pysty saamaan. Mielestämme oli kuitenkin tarpeellista saada tutkimukseen tietoa erilaisilta asiakasryhmiltä, jotta kaikkien asiakasryhmien tarpeet voidaan ottaa huomioon toimintaa suunniteltaessa ja kehitettäessä. Molempien ryhmien tutkiminen erikseenkin voisi olla mielenkiintoista.

Tutkimuksemme tekemisen jälkeen Yökylätoiminnassa on tapahtunut muutoksia, joten osa vanhempien mielipiteistä ja kokemuksista on saattanut muuttua. Turvatu- van nimi on vaihtunut Perhetuvaksi, tuvassa on tehty huoneiden uudelleenjärjestelyä, ja Yökylän lapsiryhmäkoko on pienentynyt. Muutokset eivät vaikuta tutkimuksemme luotettavuuteen, sillä tulokset ovat olleet paikkansapitäviä haastatteluhetken olosuhteissa. Muuttuneiden olosuhteiden vuoksi kaikki tutkimustuloksemme eivät välttämättä ole enää ajankohtaisia ja paikkansapitäviä, joten uudistunutta Yökylätoimintaa voisi tutkia tulevaisuudessa uudestaan.

Aineiston analysointivaiheessa aloimme pohtia, oliko valitsemamme näyte tutkimuksen kannalta edustava. Mietimme, olisivatko tutkimustulokset olleet erilaisia, mikäli tutkimukseen olisi osallistunut myös niitä perheitä, jotka käyttävät Yökylätoimintaa vähemmän. Pohdimme, miksi osa perheistä käyttää palvelua vähemmän ja olisiko näillä perheillä ollut toisenlaisia tuen tarpeita tai kokonaan toisenlaisia kokemuksia Yökylästä palveluna. Vähemmän palvelua käyttävien kokemusten ja kehittämisideoiden kuuleminen voisi olla toiminnan kannalta hyödyllistä.

Teimme tutkimuksen vanhempien näkökulmasta. Olennainen osa tutkimustamme olivat myös lasten kokemukset, joista saimme tietoa vanhempien kertomana. Kaikki lapset eivät kuitenkaan erityisemmin kerro Yökyläkuulumisistaan tai muista ajatuksistaan, minkä myös osa haastateltavista vanhemmistakin oli huomannut. Erityisen mielenkiintoinen ja tärkeä jatkotutkimuksen aihe olisikin tutkia Yökylän merkitystä asiakasperheiden lasten näkökulmasta suoraan lapsilta itseltään kysyttynä. Lasten omien kokemusten ja toiveiden selvittäminen tukisi yhdistyksen tavoitetta rakentaa palvelua lasten näkökulmasta.

Yökylätoiminnassa on mukana perheitä, joissa on useita eri-ikäisiä lapsia. Tutkimuksemme aikana aloimme pohtia tällaisten perheiden Yökyläasiakkuutta lasten kasvaessa. Jos asiakasperheessä on useita eri-ikäisiä lapsia, mitä tapahtuu sen jälkeen, kun vanhimmilla lapsilla ei enää ole mahdollisuutta Yökyläilyyn, mutta perheellä olisi edelleen tarvetta Yökylätyyppiselle toiminnalle?

Opinnäytetyömme tuloksia voidaan hyödyntää Yökylätoiminnan kehittämisessä lisämessä sekä muualla Suomessa. Tutkimustuloksistamme voi saada ideoita myös käytännön Yökylän järjestämiseen, kuten siihen, mitä lasten kanssa voisi tehdä ja mikä on erityisesti tuntunut olevan lapsille mieluista vanhempien mielestä. Yökylätoiminnan jatkorahoitusta hakiessa tutkittu tieto tarjoaa perusteluja toiminnan jatkamiselle. Tutkimustulokset ovat hyödynnettävissä myös muussa perheiden kanssa tehtävässä ennaltaehkäisevässä lastensuojelutyössä ja perhetyössä.

LÄHTEET

Ensi- ja turvakotien liitto ry. [Viitattu 3.9.2009]. Saatavissa: <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/>

Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Heiskanen, Erja. Avopalveluohjaaja / Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistys ry. Sähköpostiviesti 3.11.2009.

Heiskanen, Erja. Avopalveluohjaaja / Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistys ry. Sähköpostiviesti 28.10.2010.

Heiskanen, Erja. Avopalveluohjaaja / Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistys ry. Sähköpostiviesti 7.12.2010.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. *Tutki ja kirjoita*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Häggman-Laitila, A., Ruskomaa, L. & Euramaa, K.-I. (toim.) 2000. *Varhaista tukea lapsiperheille. Kokemuksia Lapsiperhe-projektin perhetyöstä*. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Helsinki: Käpylä Print Oy, 28–29.

Iija, A. 2009. Voimaantuminen kehityshaasteena. Teoksessa Hentinen, K., Iija, A. & Mattila, E. (toim.). *Kuuntele minua – mielenterveyshäiriöiden käytännön menetelmiä*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 105–121.

Jäsenyhdistykset. Ensi- ja turvakotien liitto ry. [Viitattu 5.9.2009]. Saatavissa: http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/jasenyhdistykset/yla-savon_ensija_turvakotiyhdi/

Kinnunen, U. & Mauno, S. 2002 Työ ja perhe-elämä vanhempien ja lasten näkökulmasta. Teoksessa Rönkä, A. & Kinnunen, U. (toim.). *Perhe ja vanhemmuus*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 104–107.

Kristeri, Irene. 2002. *Vahvaan vanhemmuuteen*. Hämeenlinna: Painopaikka Karisto Oy kirjapaino.

Kröger, T. 2005. Hoivaköyhyys yksinhuoltajaperheissä: kenelle lastenhoito-ongelmat kasautuvat? Teoksessa Takala, P. (toim.). *Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin?* Helsinki: Edita Prima Oy, 206–229.

Lammi-Taskula, J. & Bardy, M. 2009. Vanhemmuuden ilot ja murheet. Teoksessa Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.). *Lapsiperheiden hyvinvointi 2009*. Helsinki: Yliopiston kirjapaino, 60.

Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.) 2009. *Lapsiperheiden hyvinvointi 2009*. Helsinki: Yliopiston kirjapaino, 3.

Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2008. Huoli jaksamisesta vanhempana. Teoksessa Moisio, P., Karvonen, S., Simpura, J. & Heikkilä, M. (toim.). 2008. *Suomalaisten hyvinvointi 2008*. Helsinki: Stakes, 38; 52–56.

Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2009. Työnjako ja tyytyväisyys parisuhteeseen pikkulapsiperheissä. Teoksessa Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.). *Lapsiperheiden hyvinvointi 2009*. Helsinki: Yliopiston kirjapaino, 50.

Lehto, A.-M. & Sutela, H. 2008. *Työolojen kolme vuosikymmentä. Työolotutkimuksen tuloksia 1977–2008*. Helsinki: Tilastokeskus.

Metsämuuronen, J. (toim.) 2006. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 81–147.

Niemi, H. 1999. Mitä on Alvari-perhetyö. Teoksessa Niemi, H. (toim.). *Alvarit auttavat. Ensi- ja turvakotien liiton Alvari-perhetyö 10 vuotta*. Hämeenlinna: Karisto Oy, 17.

Perheen talo -yhteistyöhanke. Loppuraportti 2004–2008.

Pulkkinen, L. 2002. Koti, koulu ja yksityinen elämänpiiri hyvän elämän ankkureina. Teoksessa Rönkä, A. & Kinnunen, U. (toim.). *Perhe ja vanhemmuus*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 16–17.

Puroila, A.-M. (toim.) 2004. *Kehittyvä perhetyö*. Oulu: Oulun kaupungin painatuskeskus.

Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. 2004. *Lastensuojelu tänään*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. 2009. Pikkulapsiperheiden arjen paletti. Teoksessa Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. (toim.). *Perhe-elämän paletti. Vanhempaina ja puolisona vaihtelevassa arjessa*. Juva: WS Bookwell Oy, 11–19.

Salmi, M., Bardy, M. & Sauli, H. 2004. Lapsen ja lapsiperheiden asemasta nyky-Suomessa. Teoksessa Söderholm, A., Halila, R., Kivitie-Kallio, S., Metsola, J. & Niemi, S. (toim.). *Lapsen kaltoinkohtelu*. Helsinki: Duodemic, 32.

Sihvola, S. 2002. *Voimaa vanhemmuuteen*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Skodvin, A. 2004. *Lapselle rajat – Kannusta, rajoita, rakasta!* Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Suviaro-Laukka, K. 2004. Käsitteitä perhetyöstä ja sen menetelmistä. Teoksessa Puroila, A.-M. (toim.). *Kehittyvä perhetyö*. Oulu: Oulun kaupungin painatuskeskus, 99.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Oppaita 56. Helsinki: Stakes. [Viitattu 13.10.2009]. Saatavissa: <http://varttua.stakes.fi/NR/rdonlyres/DD04983E-D154-4FE4-90A1-E2690175BE26/0/vasu.pdf>

Vartiovaara, I. 1996. *Burnoutista jaksamiseen*. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Vartiovaara, I. 2000. *Jaksamisen rajat*. Juva: WS Bookwell Oy.

Viljamaa, M.-L. 2003. *Neuvola tänään ja huomenna. Vanhemmuuden tukeminen, perhekeskeisyys ja vertaistuki*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Vilkkä, H. 2005. *Tutki ja kehitä*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistyksen AVITUS-hanke. Toimintakertomus 2008.

Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistyksen AVITUS-hanke. Toimintakertomus 2009.

Hei,

Kiitämme halukkuudestanne osallistua opinnäytetyötutkimukseemme, jossa kartoitamme asiakasperheiden kokemuksia Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistyksen järjestämästä Yökylätoiminnasta. Opinnäytetyössämme tulemme keskustelemaan Yökylätoiminnassa käyvien lasten vanhempien kanssa ja selvittämään heidän näkemyksiään, kokemuksiaan ja ajatuksiaan Yökylätoiminnan merkityksestä. Opinnäytetyömme kautta voimme olla mukana kehittämässä Yökylätoimintaa, jotta se vastaisi entistäkin paremmin asiakasperheiden muuttuviin tarpeisiin ja toiveisiin.

Keskustelussa meillä on kolme keskeistä aihetta: 1) tuen tarve 2) toiminnan vaikutukset perheeseen ja 3) toiminnan kehittäminen. Kahdessa ensimmäisessä aiheessa käymme läpi, millaista tukea perheet ovat saaneet ja toivovat saavansa Yökylätoiminnalta ja miten se vaikuttaa tavalliseen arkeen. Kolmannessa aiheessä mietimme toiminnan mahdollisia puutteita ja toiveita toiminnan kehittämiseksi.

Teille on varattu keskusteluaika Turvatuvalla _____.
Aikaa on varattu kaksi tuntia, minkä aikana tarjoamme myös kahvit. Keskusteluun osallistuvat vain perheen vanhemmat/vanhempi ja opinnäytetyöntekijät. Ilta-aikaan tapahtuvissa keskusteluissa Erja on Turvatuvalla mahdollisesti mukana olevien lasten kanssa.

Mikäli Teille tulee mieleen kysymyksiä keskusteluun liittyen, voitte soittaa Satu Mujuselle numeroon XXXX-XXXXXX arkipäivinä kello 16 jälkeen.

Ystävällisin terveisin,

Satu Mujunen ja Susanna Pesonen
sosionomiopiskelijat
Savonia-ammattikorkeakoulu, IISALMI

TEEMAHAASTATTELURUNKO

ALOITUS

Tietoja perheestä; perhemuoto, aikuisten/lasten määrä, erityislapset

Yökyläasiakkuus; Yökylätoimintaan hakeutuminen, asiakkuuden kesto, Yökyläkäyntien määrä ja riittävyys

1) TUEN TARVE

Perheen odotukset Yökylältä

Perheen tuen tarve

Yökylän vastaaminen perheen tarpeisiin

Yökylän hyöty ja kasvatuksellinen tuki perheelle

Perheen tiedon tarve

2) TOIMINNAN VAIKUTUS PERHEESEEN

LAPSET; lasten mielipiteet ja kuulumiset Yökylästä, Yökylän anti lapsille

VANHEMMAT/VANHEMMUUS/PARISUHDE/PERHE; Yökylän näkyminen perheen arjessa, Yökylän vaikutus jaksamiseen, jaksamisen vaikutus perhe-elämään

KASVATUS; vaikutukset toimintaan vanhempana, kasvatuskäytännöt ja niiden mahdolliset muutokset

3) TOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Haastateltavien kommentit, toiveet, ehdotukset, ajatukset

Yökylän käytäntöjen toimivuus ja kehitysehdotukset (esim. Yökylän kesto, lämpimän aterian ajan-kohta)

Yhteistyön, vuorovaikutuksen ja yhteydenpidon toimivuus

Keskustelumahdollisuuksien riittävyys

Vanhempainryhmät/teemaillat

Risut ja ruusut

---

www.savonia.fi

